REPUBLIKOVÁ ÚNIA RÚZ ZAMESTNÁVATEĽOV

VYŠŠIE DANE, NIŽŠIA PROSPERITA

KRITICKÁ ANALÝZA NÁVRHOV NA ZVYŠOVANIE DAŇOVÉHO ZAŤAŽENIA NA SLOVENSKU A V EÚ

REPUBLIKOVÁ ÚNIA ZAMESTNÁVATEĽOV JE ČLENOM:

SEPTEMBER 2026

BUSINESSEUROPE

BUSINESSatOECD

Autori analýzy:

Peter Gonda

Martin Mlýnek

Editor:

Matúš Pošvanc

Vytvorenie tohto materiálu bolo spolufinancované Európskou úniou v rámci Operačného programu Slovensko.

Spolufinancovaný Európskou úniou

PROGRAM SLOVENSKO

OBSAH

MANAŽÉRSKE ZHRNUTIE 5

1. CHYBNÉ, CHÝBAJÚCE A NEDOSTATOČNÉ VÝCHODISKÁ NÁVRHOV NA VYŠŠIE ZDANENIE 11

1.1 Nízky rozsah, vplyv štátu a nedostatočné verejné výdavky 12

1.2 Verejné výdavky ako zdroj ekonomického rastu 15

1.3 Nespravodlivo nízke zaťaženie bohatších a podnikateľov v daňovom systéme s relatívne nízkym zaťažením 16

2. HLAVNÉ OMYLY, PROBLÉMY A RIZIKÁ NÁVRHOV NA VYŠŠIE ZDANENIE 19

2.1 Zvýšenie celkového bremena daňovníkov a zdanenia bohatších a podnikavejších 20

2.2 Väčšie zdanenie kapitálu a jeho výnosov 22

2.3 Väčšie zdanenie príjmov bohatších 25

2.4 Väčšie zdanenie majetku bohatších 29

2.5 Dodatočné zdaňovanie a iné zásahy do podnikania 30

3. RÁMCOVÁ ALTERNATÍVA 35

3.1 Dlhodobé pravidlá 36

3.2 Úspory verejných financií a reformy verejných výdavkov 37

3.3 Privatizácia a iné zdroje bez zvyšovania daní 37

3.4 Zastavenie rastu a znižovanie daňového bremena 37

3.5 Brzdenie daňovej harmonizácie a zvyšovania zdanenia kapitálových príjmov v EÚ 38

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY 41

PRÍLOHA 1: ESTÓNSKO AKO INŠPIRÁCIA PRE SLOVENSKO 45

PRÍLOHA 2: ZOZNAM VYBRANEJ LITERATÚRY EMPIRICKÝCH ŠTÚDIÍ 51

REFERENCIE A POZNÁMKY POD ČIAROU 53

MANAŽÉRSKE ZHRNUTIE

V slovenskej a európskej verejnej diskusii sa opakovane objavujú návrhy na zvyšovanie daňového zaťaženia, posilňovanie prerozdeľovania a rozširovanie úlohy štátu. Na úrovni EÚ tento smer v rokoch 2025 – 2026 reprezentujú najmä štúdie Tackling Tax Avoidance: Reforming Capital Income Taxation in the EU (Finér, Pankka, 2025), ETUC Resolution on a 3-year Taxation Action Plan (2025–2027) (ETUC, 2025), Resources for a Safe and Resilient Europe: The Case for Minimum Taxation of Ultra-High-Net-Worth Individuals in the EU (Parrinello, Varaschin, Zucman, 2025), A European Agenda to Tax the Super-Rich (Putaturo, Desiderio, 2025) a Declining Effective Tax Rates of Multinationals: The Hidden Role of Tax Base Reforms (Ducept, Godar, 2025).

Obdobné smerovanie možno identifikovať aj v slovenskej odbornej a politickej diskusii. Medzi najrelevantnejšie dokumenty patria Sumár návrhov konsolidačných opatrení z pohľadu KOZ SR (KOZ SR, 2025), Spravodlivejšie a efektívnejšie zdaňovanie na Slovensku a v EÚ (Ondruš, 2026), Medzi výplatou a účtami: Ako sa žije v krajine nízkych miezd? Správa o chudobe na Slovensku 2025 (Košč, 2025), Slovenský paradox: Nízke mzdy a vysoká cena práce (Marcinčin, Košč, 2026) a Rast cien kvôli rekordným ziskom? Poučenia zo šokovej inflácie v EÚ na prípade Slovenska (Marcinčin, 2025).

Uvedené dokumenty nie sú obsahovo totožné a líšia sa rozsahom aj deklarovanými cieľmi. Spája ich však významný spoločný prvok: snaha presunúť väčšiu časť daňového bremena na kapitál, podnikové zisky, dividendy, vysoké príjmy a majetok, prípadne obmedziť daňovú konkurenciu medzi členskými štátmi. Ich zástancovia tieto návrhy prezentujú ako odpoveď na potrebu zásadnej diskusie o budúcnosti daňových systémov na Slovensku a v EÚ. Touto štúdiou Vyššie dane, nižšia prosperita vstupujeme do tejto diskusie.

Naším cieľom je analyticky posúdiť tieto predstavy a predložiť k nim rámcovú alternatívu, ktorou by sa mal daňový systém vyvíjať tak, aby na rozdiel od návrhov na ďalšie zvyšovanie daňového zaťaženia nebrzdil, ale podporoval ekonomický rast a rast životnej úrovne ľudí na Slovensku. Prezentujeme tým iný koncepčný pohľad na daňový systém a verejné financie, než aký presadzujú zástancovia silnejšieho štátu, vyššieho zdanenia a prerozdeľovania alebo aký realizuje súčasná vláda. Našou snahou je tento pohľad prezentovať podložene a v širších ekonomických a fiškálnych súvislostiach.

Opierame sa o kombináciu štatistických a iných aktuálnych trendov a faktov, ekonomické princípy a závery relevantných inštitúcií a ekonómov. Z inštitúcií sa odvolávame napríklad na Draghiho reformnú správu o európskej konkurencieschopnosti, dokumenty Európskej investičnej banky a práce Rady pre rozpočtovú zodpovednosť. Spomedzi ekonómov, na ktorých sa odvolávame, môžeme spomenúť Miltona Friedmana (nositeľa Nobelovej ceny za ekonómiu), Arthura Laffera (experta na dane a autora Lafferovej krivky) a osobitne autorov relevantných empirických štúdií o zdaňovaní a ekonomickom raste, predovšetkým Jamesa Mirrleesa (nositeľa Nobelovej ceny za ekonómiu za jeho prínos k ekonomickej teórii stimulov v podmienkach asymetrickej informácie, ktorá súvisela s analýzou daňových systémov) a Roberta Barroa (ekonóma, ktorý prostredníctvom modelu ekonomického rastu preukázal negatívnu kauzalitu medzi zdanením a ekonomickým rastom a ktorý je niekoľko rokov po sebe spomínaný ako možný kandidát Nobelovej ceny za ekonómiu).

Argumentáciu v prospech vyššieho zdanenia a prerozdeľovania vnímame tak, že často nezohľadňuje podstatné ekonomické a fiškálne súvislosti. Optikou ekonomických zákonitostí, empirických poznatkov a faktov v štúdii argumentujeme, že realizácia významnej časti takýchto predstáv by priniesla zhoršenie aktuálneho stavu. Osobitne upozorňujeme na napätie medzi návrhmi na vyššie zdanenie kapitálu, podnikových ziskov, dividend a investovateľného majetku a reformnou logikou Draghiho správy a EIB, ktoré zdôrazňujú potrebu znížiť bariéry financovania, mobilizovať európske úspory a zvýšiť objem súkromných investícií, inovácií a škálovania firiem.

Touto optikou hodnotíme východiská návrhov na vyššie zdanenie a prerozdeľovanie, na ktorých stojí tento prístup, ako chybné a nedostatočné. Potvrdzujú to napríklad nasledovné závery, ktorými v texte hlbšie vyvraciame tieto východiská:

- Nízky rozsah, vplyv štátu a nedostatočné verejné výdavky nie sú dnes realitou. Na Slovensku došlo za necelé dve dekády k enormnej expanzii verejných výdavkov (medzi rokmi 2006 až 2025 o 44 mld. eur), prevyšujúcou veľký nárast verejných príjmov a spôsobujúcou rýchle zadlžovanie štátu. Výrazne sa u nás zvýšila aj miera prerozdeľovania, pričom Slovensko má vyšší pomer verejných výdavkov k HDP ako všetky krajiny OECD, ktoré nie sú členmi EÚ. Slovensko sa zároveň za ostatné dve dekády posunulo v medzinárodnom porovnaní z krajiny, ktorá patrila v EÚ a OECD k štátom s nižšou mierou prerozdeľovania, ku krajinám s vyššou mierou prerozdeľovania verejných výdavkov v ekonomike.
- Verejné výdavky neprispievajú k reálnemu ekonomickému rastu a ich redukovanie ho neohrozuje, s výnimkou krátkodobého vplyvu na HDP. Zdroje bohatstva sa tvoria podnikateľskou činnosťou, za ktoré platia spotrebitelia. Verejné výdavky však neprispievajú k týmto zdrojom, k tvorbe bohatstva. Znamenajú politické prerozdeľovanie a presmerovanie vytvorených zdrojov podnikateľskou činnosťou do menej efektívnych činností. A vyššie verejné výdavky by boli financované z vyšších dnešných alebo budúcich daní a podkopali zdroje bohatstva a prosperitu ľudí.
- Daňový systém dnes nie je nespravodlivý kvôli tomu, že je nízke zaťaženie bohatších a podnikateľov a že je nízke celkové daňové zaťaženie. Spravodlivosť stojí pevne na individuálnej zodpovednosti po dobrovoľných konaniach a univerzálnych bariérach pre udržanie slobodnej spoločnosti. „Daňová spravodlivosť" však stojí vratko na administratívne vynútených platbách a kolektívnom princípe, teda politických rozhodnutiach. Závisí od arbitrárneho rozhodnutia politikov, čo sa bude pod ňou chápať. A daňové zaťaženie nie je ani zďaleka nízke. Naopak, daňová kvóta na Slovensku patrí do polovice krajín OECD s jej vyššou mierou, pričom krajiny EÚ sú na vrcholných pozíciách v rámci OECD a Slovensko je blízko priemeru EÚ. A navyše, celkové bremeno povinných platieb na Slovensku je oveľa vyššie ako daňová kvóta, je väčšie ako v Česku a za posledné desaťročie sa zvýšilo.

Rovnakou optikou faktov, ekonomických argumentov a záverov empirických štúdií vyvraciame omyly a demaskujeme problémy a riziká týchto návrhov. Z nich vyplývajú naše hlavné závery, ktoré v texte hlbšie rozpracovávame:

- Najväčším problémom predložených návrhov je to, že by vo výsledku priniesli väčšie celkové bremeno daňovníkov, čo by viac obmedzilo ekonomický rast, životnú úroveň a slobodu ľudí. A častým spoločným ťahom týchto opatrení je záťah na vyššie zdanenie bohatších a podnikavejších, teda produktívnych a prospešných ľudí pre spoločnosť. Prinieslo by to celkové negatívne dôsledky, najvýraznejšie na ostatných.
- Návrhy na väčšie zdanenie kapitálu a jeho výnosov považujeme za ekonomicky nezdôvodniteľné a škodlivé pre Slovensko, aj pre celú EÚ. Pre Slovensko sú aj ekonomicky samovražedné. Ešte viac by znížili našu atraktivitu pre podnikanie a investovanie, výraznejšie obmedzili ekonomický rast, tým aj zamestnanosť, mzdy a prosperitu ľudí na Slovensku. Už dnes máme najvyššiu daň z príjmu právnických osôb z krajín Strednej a Východnej Európy. Vyššie zdanenie kapitálových výnosov ide aj proti tomu, čo Draghi a EIB považujú za nevyhnutné: zlacniť a sprístupniť kapitál. Zdaňovanie kapitálu a jeho výnosov je pritom najväčšou daňovou bariérou tvorby bohatstva. Namiesto jeho zvyšovania by sme ho mali znižovať a odbúravať.
- Vyššie zaťaženie príjmov a majetkov najbohatšej a podnikavejšej časti ľudí je zamerané na tých, ktorí svojimi ekonomickými aktivitami prinášajú výrazné benefity aj ostatným (zamestnancom, spotrebiteľom a pod.) a celej spoločnosti. To by mohlo spôsobiť väčší odliv podnikavých ľudí zo Slovenska, dôležitej časti eko-

nomicky aktívnych ľudí, generátorov inovácií, ekonomického rastu. Alebo to môže viesť aspoň k daňovej emigrácii týchto ľudí. Vo výsledku by to však vždy obmedzilo aj životnú úroveň ostatných ľudí. Tento prístup ignoruje výzvu na boj Európy o talenty, zakladateľov, inovátorov a rastové firmy. A ignoruje fakt, že problémom je práve enormne vysoké daňovo-odvodové zaťaženie práce v EÚ, osobitne na Slovensku, nie nízke zaťaženie kapitálu.

- Špeciálne ekonomicky nebezpečná je v týchto návrhoch presadzovaná predstava zdaňovania kapitálového majetku, teda nezrealizovaných ziskov. Predstavuje to osobitne nezdôvodniteľný politický zásah do vlastníckych práv investorov. Ako pritom upozorňuje napríklad Draghi a EIB, Európa netrpí absolútnym nedostatkom úspor, ale tým, že ich nevie pretransformovať na dlhodobý kapitál pre inovácie, výskum a rast firiem. Skúsenosti z praxe (ako Švédsko) a závery empirických štúdií poukazujú na neúčinnosť a negatívne dôsledky tohto zdaňovania.
- Ekonomicky aj právne problematické sú tiež návrhy na dodatočné zdaňovanie spojené s rozširovaním kontrolných a sankčných právomocí daňových orgánov, najmä ak sa nepreukázaný pôvod majetku automaticky interpretuje ako dôvod na vznik dodatočnej daňovej povinnosti. Takýto prístup oslabuje princíp riadneho dokazovania, právnu istotu daňovníka a proporcionalitu zásahov štátu. V krajnom prípade môže viesť k posunu od štandardnej správy a vymáhania daní k represívnemu daňovému režimu, ktorý vytvára riziko svojvoľných zásahov do vlastníckych práv a podkopáva princípy právneho štátu.

Návrhy na ďalšie zvyšovanie daňového zaťaženia neobstoja v kontexte uvedených a v texte podložených protiargumentov. Rovnako ekonomická teória, ako empirické dôkazy, tak aj dokonca politické návrhy z prostredia EÚ (Draghiho správa, EIB) sú v rozpore s touto argumentáciou. Navrhované ďalšie zvýšenie daní a odvodov bohatších a podnikavejších a vyššie celkové zaťaženie daňovníkov by viac podkopalo ekonomický rast, životnú úroveň a slobodu ľudí.

Cesta k dlhodobej prosperite si podľa nás vyžaduje opačné koncepčné smerovanie:

- zastaviť a znižovať rozsah, vplyv a bremeno štátu a iných administratívnych jednotiek a zároveň uvoľňovať priestor ľuďom na tvorbu ekonomických zdrojov prostredníctvom podmienok vyššej ekonomickej a celkovej slobody s univerzálnymi a vymáhateľnými pravidlami,
- znižovať a reformovať verejné výdavky, redukovať regulačné zásahy, aktíva a celkové daňové bremeno, osobitne znížením zdanenia kapitálu, podnikania a práce.

Relevantná odborná diskusia o daniach, daňovom systéme a daňovej politike by mala totiž podľa nás zohľadňovať kontext verejných výdavkov, aktív štátu a iných základných súvislostí vo verejných financiách.

Preto v tomto duchu po analýze východísk a návrhov smerujúcich k vyššiemu zdaneniu a prerozdeľovaniu prinášame aj rámcovú alternatívu, v štyroch blokoch s pohľadom na Slovensko a jednom (poslednom) s pohľadom na EÚ:

- Pravidlá limitujúce rozsah, vplyv, bremeno štátu a plytvanie verejných financií, ktoré by napríklad v rámci ústavy alebo ústavného zákona o rozpočtovej zodpovednosti primäli vládu hospodáriť s vyrovnaným rozpočtom a obmedzili možnosti zavádzať dane a zvyšovať daňové zaťaženie.
- Úspory verejných financií a reformy verejných výdavkov. Zmeny na výdavkovej strane by mali byť zamerané na zredukovanie verejných výdavkov ako celok a na zníženie plytvania, nadmernej spotreby a prevádzky štátu a zníženie rozsahu a zvýšenie adresnosti sociálnych transferov. A výdavkové reformy by mali byť zamerané na odbúravanie nárokov ľudí na peniaze od iných z daní či odvodov a prenášanie zodpovednosti za ich životné podmienky z vlády na nich.

- Privatizácia a iné zdroje bez vyšších daní, ktoré by znamenali aj zdroje na financovanie verejného dlhu a nákladov dôchodkového systému, zdravotníctva a dlhodobej starostlivosti, vyplývajúce z ich záväzkov a reforiem.
- Zastavenie rastu a znižovanie daňového bremena. Slovensko potrebuje daňovú reformu, zmenu daňového systému ako celku, ktorá spolu so znížením a zreformovaním verejných výdavkov povedie k zjednodušeniu daňového systému a hlavne k zníženiu daňového zaťaženia, osobitne s cieľom vytvoriť prorastový ekosystém pre obyvateľov Slovenska (inšpiráciou je Estónsko).
- Brzdenie daňovej harmonizácie a zvyšovania zdanenia kapitálových príjmov v EÚ.

Nami predložená alternatíva k predstavám o silnejšom štáte, vyššom zdanení a prerozdeľovaní je rámcovým pohľadom na koncepčné smerovanie prístupu k nielen daniam, ale aj celkovo verejným financiám. Uvedomujeme si, že súčasťou toho by mali byť aj širšie zmeny, napríklad deregulácie podmienok na trhoch (typu zrušenia minimálnej mzdy ako zákonnej, napríklad ako v Dánsku či vo Švédsku) a pravidlá účinnejšieho právneho štátu.

Predpokladom takéhoto žiaduceho presmerovania je to, aby si verejnosť, médiá a politici viac uvedomovali rozsah, vplyv a dôsledky štátu a celkového daňového zaťaženia. Veríme, že naším dokumentom prispejeme k tomuto povedomiu a tiež že prispejeme ku konštruktívnej a argumentačne podloženej diskusii o budúcnosti daní a daňových systémov.

1. CHYBNÉ, CHÝBAJÚCE A NEDOSTATOČNÉ VÝCHODISKÁ NÁVRHOV NA VYŠŠIE ZDANENIE

Zástancovia vyššieho zdanenia a väčšieho prerozdeľovania svoje návrhy často prezentujú ako príspevok k odbornej a na faktoch založenej diskusii o budúcnosti daňových systémov. V ich argumentácii sa opakovane objavuje požiadavka na zásadnú zmenu daňového mixu, vyššie zdanenie kapitálu, majetku a vysokých príjmov a zároveň tvrdenie, že doterajší spôsob financovania verejných výdavkov a fungovania daňových systémov už nie je dlhodobo udržateľný. Tieto východiská preto považujeme za potrebné posudzovať nielen z hľadiska deklarovaných fiškálnych a redistribučných cieľov, ale aj podľa ich vplyvu na investície, tvorbu kapitálu, ekonomický rast a konkurencieschopnosť.

Súhlasíme, že je potrebná seriózna a zásadná diskusia o zmenách v daňovej politike štátu. A dopĺňame, že **na Slovensku dlhodobo chýba celkový a systémový pohľad na otázky zdaňovania aj v súvislostiach**. Diskutuje sa iba o výškach jednotlivých daní, odvodov a iných parciálnych zmenách, nie o celkovom daňovom bremene, rozsahu a intervenčnom vplyve štátu a o reformách. Súhlasíme tiež, že možnosti pokračovania v doterajšom prístupe k verejným výdavkom a (daňovým) príjmom sa vyčerpali.

Argumentácia v prospech vyššieho zdanenia a prerozdeľovania však často nie je dostatočne faktami a analýzami podloženým príspevkom do serióznej a zásadnej diskusie o budúcnosti daňového systému. Nezahŕňa ani podstatné súvislosti. A tvrdíme, že aj **realizácia takýchto predstáv by nepriniesla zlepšenie, ale zhoršenie**, aktuálneho stavu na Slovensku, prípadne aj v EÚ. To preukážeme v nasledujúcom texte. Predkladané opatrenia by mohli spôsobiť pre ekonomiku a životnú úroveň ľudí na Slovensku (aj inde) vážne problémy. Zhoršenie aktuálneho stavu po realizácii takýchto predstáv predpokladáme na základe ich posúdenia optikou ekonomických zákonitostí, empirických potvrdení a faktov a zároveň poukazujeme, že takýto smer daňovej politiky je v rozpore s aktuálnymi reformnými politickými dokumentmi EÚ.

Rovnakou ekonomickou optikou kriticky hodnotíme aj východiská, na ktorých stoja tieto návrhy a ktoré sú v určitej podobe základom tohto prístupu.[1] Týka sa to predovšetkým nasledovných východiskových téz, ktoré sú v rôznej podobe a miere naznačené v návrhoch zástancov väčšieho rozsahu a vplyvu štátu na zmeny v daňovej politike:

1. Rozsah a vplyv štátu, verejné výdavky a ich financovanie sú nedostatočné.
2. Verejné výdavky a spotreba sú dôležité zdroje ekonomického rastu.
3. Daňový systém je nespravodlivý s nízkym zaťažením, osobitne s nízkym zaťažením bohatších a podnikateľov.

Na tieto východiská a tvrdenia odpovedáme primárne so zameraním na Slovensko, aj v kontexte členstva Slovenska v EÚ.

1.1 Nízky rozsah, vplyv štátu a nedostatočné verejné výdavky

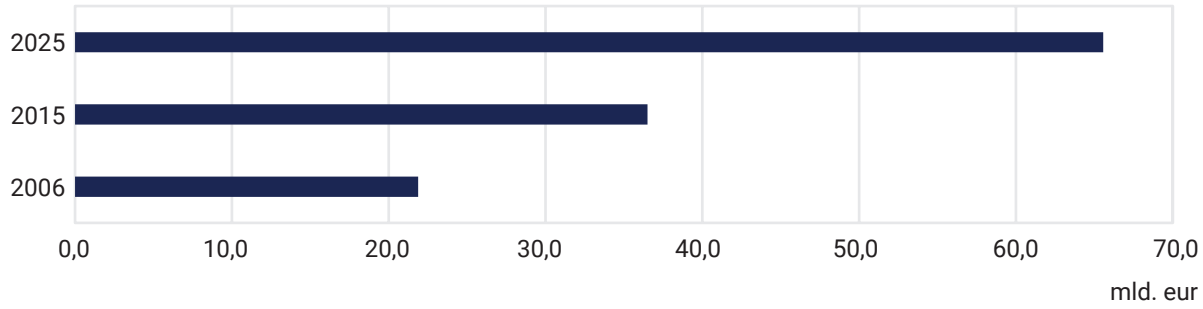
Zástancovia vyšších verejných výdavkov a väčšieho prerozdeľovania často vychádzajú z presvedčenia, že súčasný objem verejných zdrojov nie je dostatočný na financovanie rastúcich sociálnych, klimatických, investičných a iných verejných cieľov. V tomto argumentačnom rámci sa preto objavuje požiadavka, aby **členské krajiny EÚ, ako aj samotná Európska únia**, získavali dodatočné verejné zdroje prostredníctvom vyšších daňových príjmov, rozširovania daňových základov a presunu väčšej časti daňového bremena na kapitál, majetok, vysoké príjmy a podnikové zisky. Vyššie zdanenie sa pritom prezentuje ako nástroj na vytvorenie dodatočného fiškálneho priestoru pre nové alebo rozšírené verejné výdavky na národnej aj európskej úrovni a zároveň na posilnenie redistribučnej funkcie štátov a EÚ.

Pochopenie podstaty kumulovaných problémov verejných financií a trendov vývoja však odhaľuje opak. Je to **nekontrolovaný a rýchly rast už neudržateľných verejných výdavkov, ktorý tlačí na rýchlo rastúci verejný dlh Slovenskej republiky**. Na Slovensku pritom riziká do budúcnosti znásobujú veľké implicitné záväzky, osobitne dôchodkového zabezpečenia, v prudko starnúcej populácii na Slovensku, a klesajúcej fertility. Potvrdzuje sa, že príčinou rýchlo sa zadlžujúcich a čoraz viac prosperitu brzdiacich verejných financií je rýchle zvyšovanie verejných výdavkov, zásahov štátu s jeho veľkými aktívami. V rôznej podobe a miere na to opakovane upozorňujú ekonómovia a relevantné inštitúcie, napríklad Rada pre rozpočtovú zodpovednosť[2].

Na primárny problém verejných financií v podobe veľkého a nekontrolovaného rastu verejných výdavkov a potrebu jeho riešenia tiež pravidelne upozorňujeme v RÚZ, naposledy prostredníctvom štúdie Úspory verejných financií: konsolidácia bez vyšších daní (2024). V nej sme predstavili súbor konkrétnych opatrení na každoročné úspory a zdroje verejných financií bez zvyšovania daní a odvodov, ktoré by prispeli k znižovaniu rozsahu a vplyvu štátu, k zabezpečeniu zdravších, dlhodobo udržateľnejších a pre daňovníkov menej zaťažujúcich verejných financií. V rámci nej sme tiež zverejnili trendy dát, ktoré potvrdzujú problém verejných výdavkov a miery prerozdeľovania vytvorených a zdanených súkromných zdrojov a zadlžovanie cez aktuálne politiky a výdavky.

Na tomto mieste pripomenieme niekoľko základných faktov spomedzi nich, ktoré sa týkajú celkového pohľadu na nebezpečný trend vývoja verejných výdavkov a miery prerozdeľovania na Slovensku. **V ostatných dvoch necelých dekádach došlo na Slovensku k enormnej výdavkovej expanzii.** Verejné výdavky dosiahli napríklad v roku 2025 o takmer 44 mld. eur a o necelých 200 % (resp. 135,5 % po očistení o infláciu) viac ako v roku 2006 (graf 1).

Graf 1: Výdavky verejnej správy na Slovensku

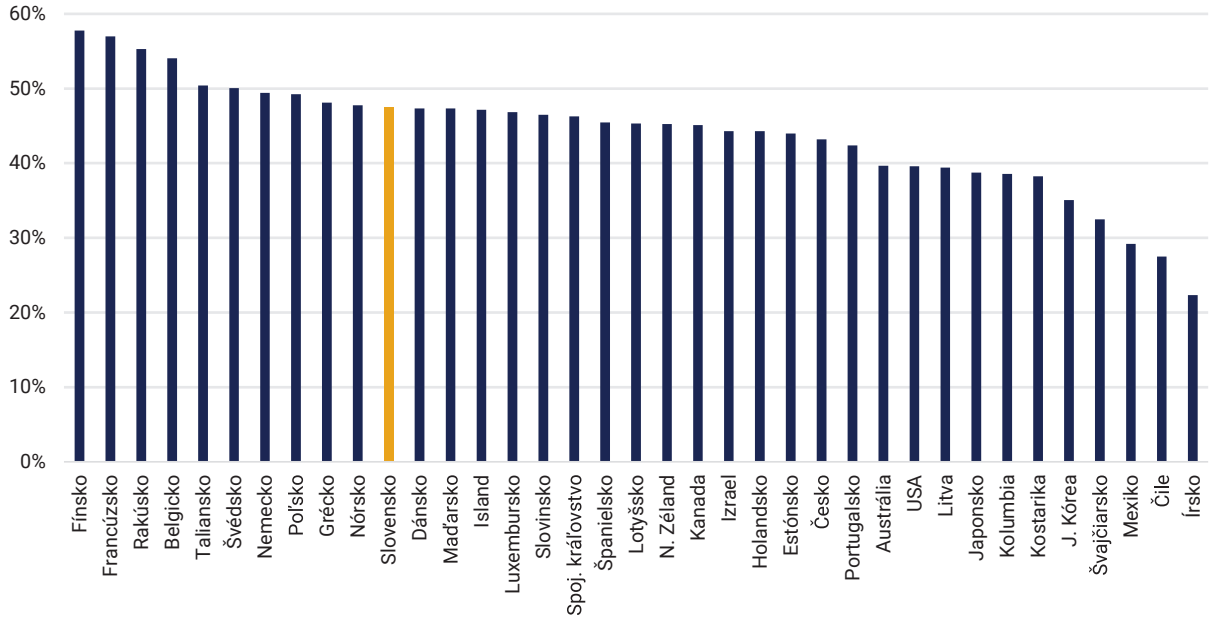

Zdroj: Ministerstvo financií SR

Rastie aj pomer verejných výdavkov k HDP. Zatiaľ čo v roku 2006 predstavoval tento pomer na Slovensku 38,8 %, tak v roku 2025 to bolo 48 %. **Miera prerozdeľovania** aj vykazovaná oficiálnym porovnaním výdavkov verejnej správy k HDP **je na Slovensku vysoká a relatívne rastie v medzinárodnom porovnaní.**

V rámci porovnania krajín patrí Slovensko k štátom s vyššou mierou prerozdeľovania. Napríklad v roku 2024 malo iba desať porovnávaných krajín OECD vyšší pomer verejných výdavkov k HDP ako Slovensko (graf 2), zatiaľ čo v roku 2006 ich bolo ešte dvadsať.[3] Vyššiu mieru prerozdeľovania majú len iné krajiny EÚ. Aj to potvrdzuje, že sú to viaceré krajiny EÚ, ktoré majú najväčšiu mieru vládneho prerozdeľovania v rámci porovnania ekonomicky vyspelých krajín vo svete. Aj v rámci EÚ však Slovensko mení trend od krajiny s menším prerozdeľovaním k väčšiemu. V roku 2025 bola táto miera prerozdeľovania na Slovensku štrnásta najvyššia v EÚ, hoci v roku 2006 bola piata najnižšia a napríklad v roku 2008 bola úplne najnižšia v rámci EÚ.[4]

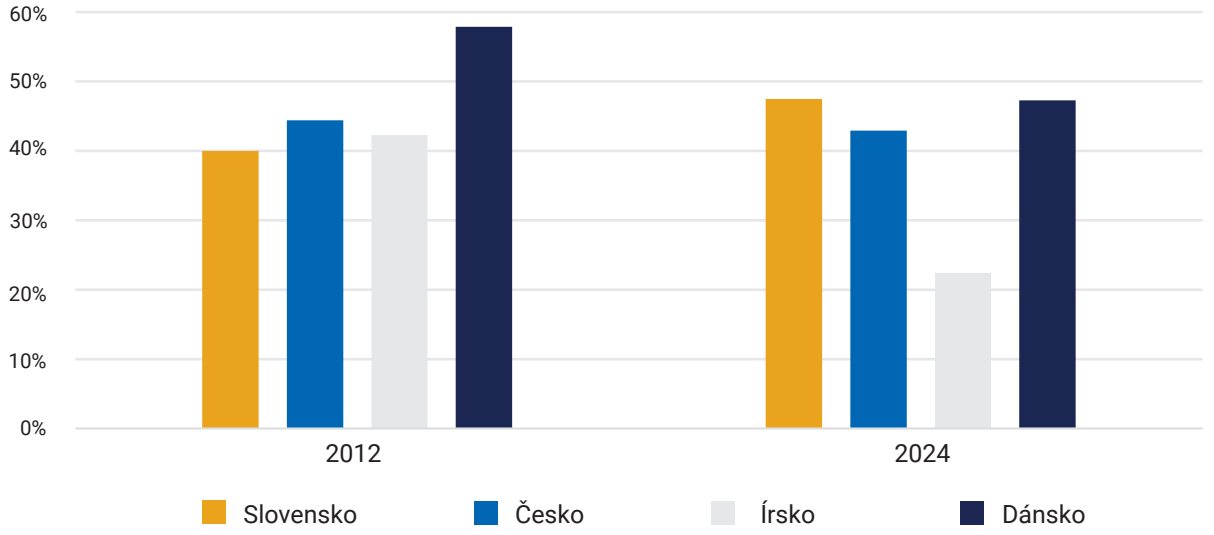
Graf 2: Porovnanie verejných výdavkov k HDP v krajinách OECD (rok 2024)

Zdroj: OECD

Zaujímavé je porovnanie vývoja u nás s porovnateľnými krajinami aj v EÚ s opačným trendom: v Dánsku, Česku a Írsku. V roku 2024 bol podľa údajov Eurostatu[5] pomer verejných výdavkov na Slovensku rovnaký ako v Dánsku, o 4,6 p. b. vyšší ako v Česku a až o 25 p. b. vyšší ako v Írsku, zatiaľ čo ešte napríklad v roku 2012 bol pomer verejných výdavkov na Slovensku nižší ako vo všetkých krajinách: oproti Dánsku až o 18 p. b., oproti Česku o 4,4 p. b. a oproti Írsku o 2 p. b. (graf 3).

Graf 3: Porovnanie verejných výdavkov k HDP vo vybraných krajinách

Zdroj: Eurostat

Aj tieto trendy výrazného zvyšovania verejných výdavkov na Slovensku, prevyšujúceho veľké nárasty verejných príjmov a spôsobujúceho rýchle zadlžovanie štátu, vyvracajú predstavu o ich nedostatočnosti a naopak, poukazujú na veľké plytvanie a neefektívne spravovanie peňazí daňovníkov verejnou správou. Mali by byť

súčasťou serióznej a na faktoch založenej diskusie o daniach, verejných výdavkoch, kvalite poskytovaných verejných služieb či konsolidácii verejných financií.

Výdavková expanzia je v ostatných dvoch dekádach na Slovensku primárne zapríčinená tým, že vlády míňali a míňajú nad pomery a na úkor budúcnosti: plošne, nesystémovo a populisticky. Prispeli k tomu nedostatočné limity a brzdy rastu výdavkov a deficitov, pričom plytvanie súvisí napríklad s rastom spotreby a nákladov na prevádzku a s neadresnými sociálnymi transfermi. Významnou príčinou rastu verejných výdavkov sú práve zákonné nastavenia v sociálnej sfére: pravidelné, univerzálne, neraz štedré a každoročne valorizované nároky aj bez dodatočných limitov a objektívnej finančnej oprávnenosti či adresnosti, teda poskytované aj ľuďom so strednými a vyššími príjmami. Týka sa to napríklad priebežného dôchodkového systému, ako aj neadresných programov rodinnej politiky. Tie spolu s ďalšími dávkami (typu 13. dôchodku, tehotenskej dávky, či materskej pre oboch rodičov) posilňujú mentalitu nárokovateľnosti, kultúru závislosti ľudí od štátu a tlačia na neúmerný rast verejných výdavkov.[6]

1.2 Verejné výdavky ako zdroj ekonomického rastu

V argumentácii zástancov expanzívnejšieho štátu sa navyše objavuje téza o tom, že šetriace opatrenia (austerity measures) sa v minulosti ukázali ako ohrozenie hospodárskeho rastu, keďže ten je životne závislý od vývoja spotreby. Táto téza však odporuje ekonomickým zákonitostiam a realite, ktoré sa týkajú zdrojov bohatstva a vplyvu verejných výdavkov na neho.

Pripomíname, že v ekonomike sa tvoria zdroje bohatstva a reálneho ekonomického rastu podnikateľskou činnosťou v súkromnom sektore, za ktoré platia spotrebitelia. Univerzálnym a konečným zdrojom dlhodobého rastu bohatstva sú realizované myšlienky ľudí v spoločenskej spolupráci a v podmienkach slobody, teda v dobrovoľných trhových výmenách s deľbou práce, s akumuláciou kapitálu pre spotrebiteľov a so spoločenskými inštitúciami trhového kapitalizmu a s univerzálnymi pravidlami slobodnej spoločnosti.

Poprední ekonómovia a ekonomickí historici, ktorí sa špecializujú aj na enormné zbohatnutie Západu a postupne aj inde za približne posledných 250 rokov,[7] poukazujú, že práve tieto zdroje v podmienkach slobody sa stali príčinou bezprecedentného zbohatnutia prosperity ľudí v mnohých častiach sveta.

Potvrdením sú aj v súčasnosti úspešné príbehy bohatých krajín, ktoré patria medzi top v ekonomickej a celkovej slobode, napríklad z európskych krajín Švajčiarsko a Írsko, o to viac v porovnaní s chudobnými krajinami na posledných troch miestach podľa Indexu ekonomickej slobody: Kubou, Venezuelou a najmä KĽDR. V realite sa tak potvrdzuje dôležitosť podmienok ekonomickej a celkovej slobody s priaznivým podnikateľským prostredím na bohatstvo krajiny a prosperitu ľudí.[8]

Skutočným zdrojom bohatstva tak sú vyprodukované ekonomické statky, za ktoré ľudia dobrovoľne platia, nie napríklad ich spotreba. Platí to napriek tomu, že podpora spotreby, aj vládnej, môže dočasne, krátkodobo, zvýšiť vykazovanú úroveň HDP. Aj vyššie verejné výdavky môžu krátkodobo zvýšiť vykazované HDP, nie však reálny rast bohatstva v spoločnosti.

Verejné výdavky neprispievajú k tvorbe zdrojov bohatstva, k reálnemu ekonomickému rastu. Znamenajú politické prerozdeľovanie a presmerovanie vytvorených zdrojov podnikateľskou činnosťou do menej efektívnych činností. Financované sú pritom z povinných platieb daňovníkov v súčasnosti alebo v budúcnosti (v prípade ich deficitného financovania). Ako sa zvyšujú, tak umožňujú politikom viac rozhodovať o použití a presúvaní vytvorených zdrojov podľa ich rozhodnutí. Tým viac vytláčajú súkromné aktivity, bránia vzniku nových produktívnych činností, vnášajú falošné signály, deformujú konkurenčné prostredie, podporujú morálny hazard, závislosť ľudí od štátu a spôsobujú ďalšie negatívne dôsledky. Posilňuje to ich moc a oslabuje ekonomický rast, prosperitu a slobodu ľudí.

Redukcia verejných výdavkov, teda šetrenie verejných financií, tak neohrozuje, ale podporuje ekonomický rast. Výnimkou môžu byť len krátkodobé vplyvy na zvyšovanie HDP. Redukcia verejných výdavkov uvoľňuje finančný priestor pre súkromné iniciatívy a tvorbu produktívneho kapitálu, o to viac, ak ju budú neskôr sprevádzať zníženia daní a odvodov. Na rozdiel od vyšších daní a odvodov tak výdavkové úspory nielenže prispievajú k riešeniu podstaty problému verejných financií, ale neodčerpajú tvorcom ekonomických zdrojov viac z ich príjmov a vlastníctva a dlhodobejšie neobmedzia, ale podporia prosperitu v krajine.

Naopak, ešte vyššie verejné výdavky by výraznejšie podkopávali zdroje rastu bohatstva a životnú úroveň ľudí. Vyššie verejné výdavky musia byť zaplatené buď vyššími daňami dnes alebo vyšším dlhom a budúcimi daňami zajtra. V oboch prípadoch sa znižuje motivácia investovať, pracovať, podnikať a niesť riziko. Toto je aktuálna situácia, v ktorej sa nachádzajú verejné výdavky a stav hospodárstva na Slovensku.

Potvrdzujú to aj empirické štúdie, ktorých výsledky využívame a prezentujeme v 2. kapitole pri argumentačnom vyvracaní omylov a demaskovaní problémov a rizík návrhov na vyššie zdanenie a prerozdeľovanie. Napríklad výsledky štúdie Roberta Barroa a štúdie Stefana Fölstera a Magnusa Henreksona poukazujú, že financovanie vysokých neproduktívnych verejných výdavkov vysokým zdanením má negatívne dôsledky na súkromné aktivity, brzdí podnikanie, tvorbu kapitálu a prosperitu ľudí v danej krajine.[9]

1.3 Nespravodlivo nízke zaťaženie bohatších a podnikateľov v daňovom systéme s relatívne nízkym zaťažením

Aj v uvedenom kontexte neobstojí ani tretia téza, ktorá je častá v redistributívnych návrhoch daňovej politiky a podľa ktorej je v súčasnosti daňový systém nespravodlivý kvôli tomu, že je nízke zaťaženie bohatších a podnikateľov a že jeho celkové zaťaženie je relatívne nízke v medzinárodnom porovnaní.

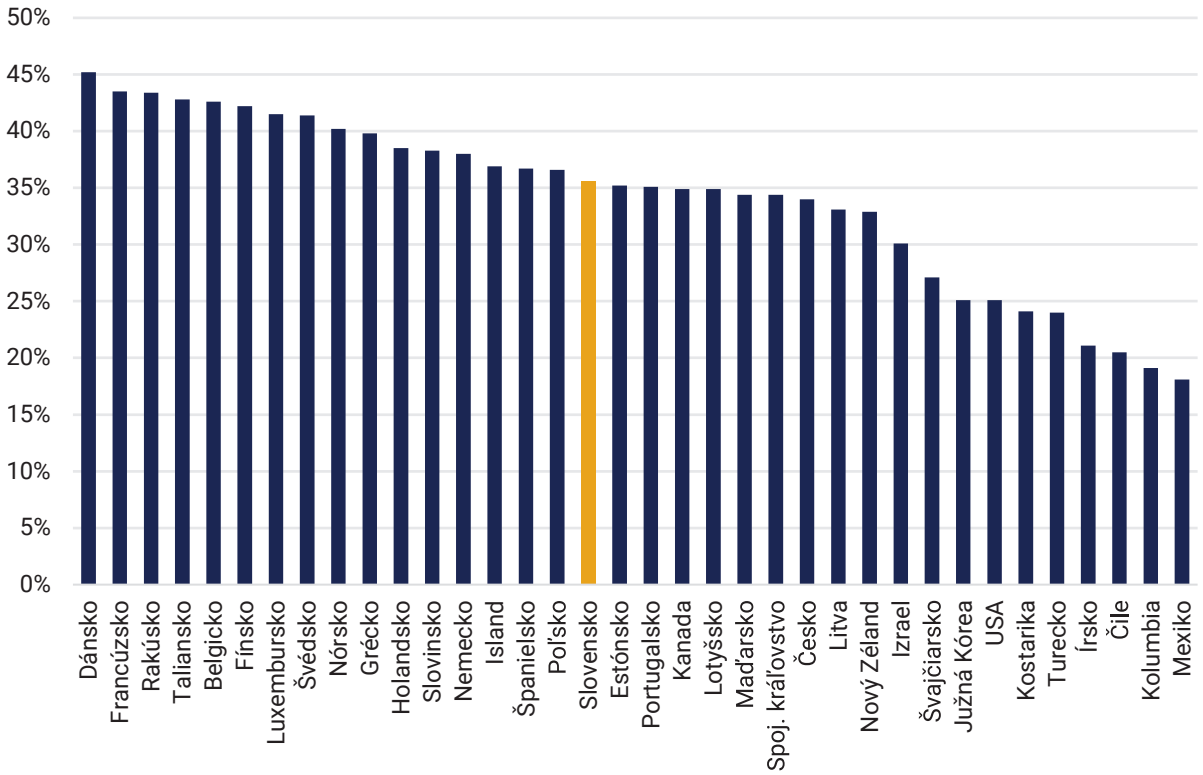
Táto téza sa opiera o vágny pojem „daňová nespravodlivosť". A ten podobne ako „sociálna spravodlivosť" privoláva u mnohých ľudí závisť a politikom viac otvára dvere na intervenčné zásahy do financií a slobôd vybraných skupín obyvateľov.[10] Mnohí ľudia si pod nimi predstavia rôzne nároky na niečo z peňazí iných a politici a intelektuáli vďaka nim ľahšie získajú podporu verejnosti napríklad na väčšie zdanenie bohatých jednotlivcov a ich firiem, najmä v návrhoch presadzujúcich väčšie prerozdeľovanie a zdanenie. Tieto konštrukty pritom protirečia spravodlivosti, ktorá stojí na univerzálnom pravidle nepoškodzovať ostatných na živote, slobode, vlastníctve, či dohodách a v prípade porušenia potrestať a napraviť narušený stav.

Zatiaľ čo spravodlivosť stojí pevne na individuálnej zodpovednosti po dobrovoľných konaniach a univerzálnych bariérach pre udržanie slobodnej spoločnosti, tak napríklad „daňová spravodlivosť" stojí vratko na administratívne vynútených platbách a kolektívnom princípe, teda politických rozhodnutiach. Preto závisí od arbitrárneho určenia politikov, čo sa bude pod ňou chápať. Vytvára to systémové riziko väčšieho obmedzovania slobody a financií ľudí. **Odporúčame nebrať konštrukt „daňovej spravodlivosti" za relevantný pre daňovú politiku a ani pre akékoľvek návrhy v daniach a celkovo verejných financiách**.

Súčasťou týchto východiskových téz je aj deklarované nízke daňové zaťaženie. V prvom pripomíname, že enormný nárast verejných výdavkov zvyšuje zadlženie v značnej miere aj preto, že prevyšuje veľký nárast daňových a iných verejných príjmov a dochádza k nemu napriek rastúcemu daňovému bremenu. Napríklad medzi rokmi 2014 až 2025 sa verejné výdavky zvýšili o vyše 33 mld. eur, celkové verejné príjmy o necelých 29 mld. eur a daňovo-odvodové príjmy o takmer 26 mld. eur.

Ako daňové zaťaženie v krajine sa často používa ukazovateľ daňovej kvóty, teda pomeru daňových a odvodových príjmov k HDP. To bolo v roku 2024 na úrovni 36 %, pričom sa zvýšilo z 31 % v roku 2014. Na tento ukazovateľ sa ako na dôkaz nízkeho zaťaženia často odvolávajú zástancovia vyššieho zdanenia. Lenže aj **daňová kvóta na Slovensku patrí do polovice krajín OECD s vyššou mierou daňovej kvóty** (graf 4) **a zvyšuje sa v čase aj oproti viacerým krajinám v OECD**. V roku 2024 bola na Slovensku vyššia ako v 19-tich vybraných krajinách OECD (graf 4), hoci v roku 2006 bola vyššia iba ako v 9-tich krajinách.

Graf 4: Porovnanie daňovej kvóty krajín OECD (2024)

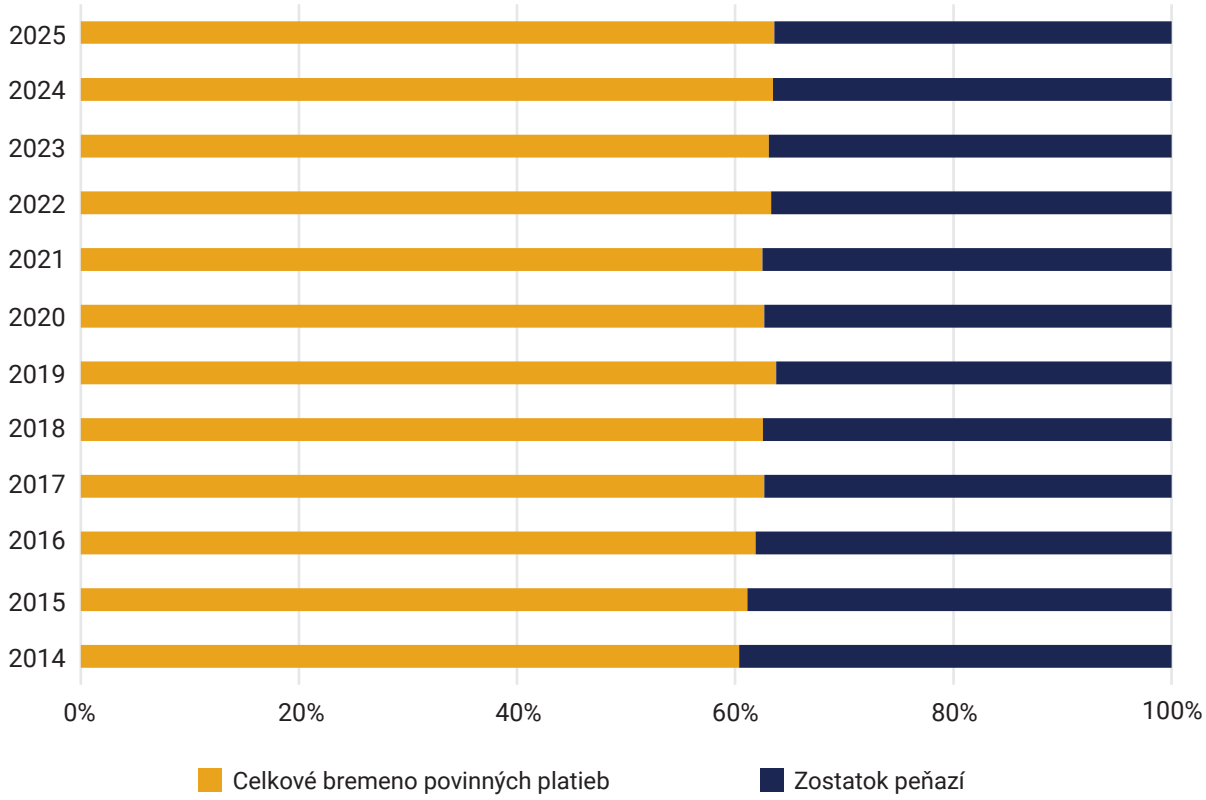

Zdroj: OECD

Tento makroekonomický ukazovateľ navyše vypovedá len o miere výnosov z daní a odvodov k vykazovanému produktu v ekonomike, nie o celkovej záťaži ľudí, ktorú musia znášať kvôli politickým rozhodnutiam v krajine.

Bremeno, ktoré musia ľudia znášať zo všetkých povinných platieb, je podstatne vyššie. Podľa prepočtov Konzervatívneho inštitútu M. R. Štefánika a European Investment Centre predstavovalo bremeno administratívne vynútených, teda netrhových, platieb v roku 2025 63,6 % k mzdovým nákladom na zamestnanca s priemernou mzdou, čo bolo o 3,3 percentuálneho bodu viac ako v roku 2014 (graf 5). Na Slovensku bolo pritom v roku 2025 vyššie bremeno povinných platieb ako u troch našich susedov – oproti Rakúsku o 0,3 p. b., Česku o 2,2 p. b. a oproti Poľsku až o 7,4 p. b.[11]

Graf 5: Celkové bremeno povinných platieb na Slovensku (% priemerných mzdových nákladov)

Zdroj: Konzervatívny inštitút M. R. Štefánika

Pohľad touto metodikou ukazuje oproti iným prístupom komplexnejšie zaťaženie príjmu, majetku, spotreby aj podnikania ľudí, prepočítané cez ilustračný príklad zamestnanca s priemernou mzdou, ktoré je prepojené s rozsahom a intervenciami štátu. Poskytuje tiež obraz, koľko stojí ľudí správa, prevádzka a ingerencia verejného sektora a o akej časti ich zárobkov za nich rozhoduje štát. Ukazujú, že **celkové bremeno povinných platieb na Slovensku je veľmi veľké, väčšie ako v Poľsku a Česku a za posledné desaťročie sa zvýšilo**.

Tieto výsledky aj iné súvislosti vo verejných financiách vyvracajú tézu o nízkom daňovo-odvodovom zaťažení ľudí na Slovensku,[12] ako aj o nízkej veľkosti verejných výdavkov, rozsahu a vplyvu štátu.

Zároveň je aj téza o potrebe vyššieho zdanenia kapitálu, bohatstva a vysokých príjmov v rozpore s návrhmi Maria Draghiho z dokumentu Future of European Competitiveness a dokumentu European Investment Bank z Investment Report 2025/2026.[13] Kým Draghi a EIB riešia produktivitu a investície, ako hlavné problémy EÚ, obhajcovia tohto prístupu riešia predovšetkým verejné príjmy. Tento prístup vychádza z predstavy, že jadrom problému je slabý výber daní z bohatstva, kapitálu a vysokých príjmov. To je aj z pohľadu Draghiho a EIB zásadne chybná diagnóza. Obe správy hovoria, že **európsky problém je najmä slabý rast produktivity, pomalé komerčné využitie inovácií a nedostatočný objem súkromných investícií, nie nedostatok verejných príjmov a výdavkov.**

Inými slovami, problém nie je v prvom rade to, že štát vyberá málo, ale že ekonomika vytvára málo nového rastu, málo nových firiem a málo škálovateľných investičných príležitostí. Takýto prístup preto presúva ťažisko hospodárskej politiky na fiškálnu redistribúciu, hoci aj napríklad Draghi aj EIB ho presúvajú na tvorbu produktívnej kapacity.

Takýto prístup je makroekonomicky problematický, lebo najprv zvyšuje tlak na prerozdelenie a až potom sa pýta, z čoho bude rast v budúcnosti financovaný. Draghiho logika je opačná: najprv treba rozšíriť investičnú a inovačnú bázu, aby bolo z čoho financovať sociálne, klimatické a bezpečnostné ciele. EIB k tomu pridáva, že rozhodujúci bude skok v súkromných investíciách, nie ďalšie presúvanie bremena v rámci už slabo rastúcich ekonomík. **Z ekonomického hľadiska je preto takýto návrh založený na nesprávne stanovených východiskách.**

2. HLAVNÉ OMYLY, PROBLÉMY A RIZIKÁ NÁVRHOV NA VYŠŠIE ZDANENIE

Ako sme uviedli v predchádzajúcej kapitole, východiská, na ktorých stoja návrhy na vyššie zdanenie a prerozdeľovanie, neobstoja v teste ekonomických princípov a faktov. Sú vratkým základom týchto návrhov.

Z týchto východísk vyplývajú ďalšie omyly, problémy a riziká prezentovaných návrhov, ktoré by v prípade ich realizácie spôsobili závažné negatívne dôsledky na ekonomický rast a prosperitu ľudí na Slovensku. Prehlbujú pritom ekonomicky nebezpečný smer súčasnej vlády pri jej deklarovanom konsolidovaní verejných financií. Zástancovia tohto prístupu sa totiž **nezameriavajú na nadmerné a rýchlo rastúce verejné výdavky (podstatu problémov verejných financií)**, **ale na zvyšovanie daní, osobitne pre vybrané skupiny ľudí** (lepšie zarábajúcich), ich činnosti (osobitne podnikateľskú), čím by prispeli k zvýšeniu celkového bremena daňovníkov.

Nižšie prinášame faktami a argumentmi vyvrátené omyly a demaskované problémy a riziká týchto návrhov.

2.1 Zvýšenie celkového bremena daňovníkov a zdanenia bohatších a podnikavejších

Najväčším problémom predložených návrhov je to, že by vo výsledku priniesli ešte väčšie celkové bremeno daňovníkov, hoci zástancovia týchto opatrení deklarujú, že v celkovom pohľade nemajú znamenať zvyšovanie daňového zaťaženia. Celkové daňové zaťaženie má podľa nás pri diskusii o daniach najvyššiu hierarchickú úroveň, na rozdiel od typov a spôsobov zdaňovania. Je najdôležitejšie pre jednotlivca, aj pre celú ekonomiku a prosperitu a slobodu ľudí v nej. Dôvodom sú jeho zásadné dôsledky.

Zvýšenie celkového daňového bremena by ešte viac obmedzilo ekonomický rast, životnú úroveň a slobodu ľudí. Viac by odkrojilo podnikateľom a iným ľuďom z disponibilných príjmov a ich rozhodovaní. Politikom by to zároveň umožnilo rozhodovať o väčšej časti vytvorených zdrojov podnikateľmi a zárobkov ľudí. To by na jednej strane výraznejšie obmedzilo tvorbu ekonomických zdrojov, podnikanie, zamestnávanie, úspory, inovácie, investície, ekonomickú slobodu a spotrebiteľský úžitok ľudí a na druhej strane by to vo väčšej miere umožnilo politicky vytláčať a obmedzovať súkromné aktivity, finančne prispievať k neefektívnostiam, plytvaniu peňazí daňovníkov, korupcii, rastu rozsahu a vplyvu štátu a väčšej závislosti ľudí od neho. Viac by to finančne prižívovalo už i tak nadmerné a rýchlo rastúce verejné výdavky.

Predložené návrhy, podobne ako opatrenia súčasnej vlády, pritom neriešia príčiny problémov verejných financií a nie sú ani účinné pre ich dlhodobejšie ozdravenie. Keďže podkopávajú ekonomický rast a tvorbu ekonomických zdrojov, tak obmedzujú aj budúce príjmy verejných financií, tým po čase prehĺbia rozpočtový deficit.

Častým spoločným ťahom opatrení, smerujúcich k vyššiemu zdaneniu, prerozdeľovaniu a zvýšeniu celkového zaťaženia, je záťah na vyššie zdanenie bohatších, podnikavejších, teda produktívnych a prospešných ľudí pre spoločnosť. Priniesol by celkové negatívne dôsledky, najvýraznejšie na ostatných.

Dane z podnikania a bohatstva majetnejších ľudí zvyšujú ich náklady, aj náklady podnikania. Záťaž však nakoniec nesú v podobe vyšších cien prevažne ich zákazníci. Rast týchto daní bude viac brzdiť podnikateľské aktivity, snahy byť ekonomicky úspešnejší a tvoriť zisk, motiváciu a ochotu podnikať a investovať na Slovensku a bude tlačiť na odchod ďalších firiem, podnikateľov a iných ekonomicky dynamických ľudí a/alebo bude zvyšovať motivácie pre nárast aktivít v tieňovej ekonomike. Bude zároveň obmedzovať produktívnu zamestnanosť, výšku miezd a tlačiť na vyššiu infláciu. To by výrazne obmedzilo životnú úroveň strednej a najnižšej vrstvy. Politika väčšieho zdaňovania a regulovania bohatších a podnikavejších je tak „hrou s negatívnym súčtom", s osobitným negatívnym dosahom na ostatných.

V uvedenom kontexte pripomíname odkaz ekonomického experta na dane a daňové systémy Arthura Laffera, ktorý varoval, že vysoké dane oslabujú motiváciu investovať, podnikať aj vytvárať pracovné miesta a napríklad povedal:

„Ak zdaňujete ľudí, ktorí pracujú, a platíte tým, ktorí nepracujú, dostanete menej pracujúcich ľudí. Každý transfer zdrojov znižuje celkový príjem ekonomiky." A „keď rozprávate o zdaňovaní bohatých a znižovaní nerovnosti, v skutočnosti znižujete príjem aj nerovnosť – a všetkých urobíte rovnako chudobnými".[14]

Dane (dnešné aj budúce) a verejné výdavky sú vzájomne prepojené a nie je možné ich od seba oddeľovať.

V tomto kontexte uvádzame výsledky relevantných empirických štúdií prevažne mainstreamových ekonómov, ktoré sa týkajú dôsledkov veľkých daní a verejných výdavkov, osobitne na ekonomický rast a prosperitu. Syntéza takýchto štúdií ukazuje napríklad, že **problémom pre dlhodobý ekonomický rast je najmä situácia, keď sa verejné výdavky rozšíria natoľko, že ich financovanie vyžaduje vysoké a ekonomicky deformujúce dane.** Vtedy fiškálna politika začína pôsobiť ako brzda investícií, podnikania, tvorby kapitálu a napokon aj rastu životnej úrovne.

Základ týchto poznatkov položil Robert J. Barro, ktorý preukázal, že po prekročení určitej (podľa neho „optimálnej") úrovne verejných výdavkov začne dominovať negatívny efekt zdaňovania a ekonomický rast sa spomaľuje.[15] Upozorňuje aj na to, že veľký štát financovaný vysokými daňami dusí ekonomický rast. To je v zhode aj s jeho veľkou empirickou prácou, ktorá ukazuje, že ekonomický rast je negatívne spojený aj s podielom vládnej spotreby na HDP.[16] **Praktický význam tohto zistenia Roberta Barroa je, že ak rastie najmä spotrebná, prevádzková alebo redistribučná časť štátu, ekonomika nenesie len fiškálne náklady, ale výsledkom je aj zníženie ekonomického rastu.**

Iní empirickí ekonómovia, Easterly a Rebelo, upozorňujú, že sa nestačí pozerať len na veľkosť vlády, ale treba sa pozerať na to, aké dane sa vyberajú a na čo sa výdavky používajú.[17] Výsledkom ich zistení je aj silný argument proti vysokému a disruptívnemu zdaneniu: **Nie všetky dane škodia rovnako. Tie, ktoré priamo zasahujú akumuláciu kapitálu, investície, zisky a produktívnu aktivitu, tie najviac brzdia ekonomický rast.**

Tento rozdiel medzi menej škodlivými a viac škodlivými daňami jasne formulujú Kneller, Bleaney a Gemmell. Ich výsledky pre krajiny OECD dokumentujú, že viac deformujúce dane výraznejšie znižujú ekonomický rast.[18] **To je silný empirický argument proti vysokému zdaneniu najmä v „zlom" type daní: ak štát rastie cez dane, ktoré trestajú investície, podnikanie a tvorbu kapitálu, rastová strata nie je vedľajším efektom, ale priamo jadrom problému.** Z toho vyplýva, že pre ekonomický rast je dôležité aj to, o aké dane sa štát opiera pri jeho financovaní.

Na to nadväzuje aj Fölster a Henrekson, ktorí pre bohaté krajiny ukazujú, že po zohľadnení ekonometrických problémov sa negatívny vzťah medzi veľkosťou vlády a rastom javí robustnejší, než sa často tvrdí.[19] Ich príspevok je dôležitý najmä preto, že sa týka vyspelých ekonomík, kde býva tendencia veriť, že vysoké dane a vysoké výdavky sa dajú bez väčších nákladov absorbovať. Práve naopak. **V bohatých krajinách, kde už štát dosahuje veľký rozsah, má ďalšie rozširovanie verejného sektora často klesajúci úžitok a väčšie deformácie. Dodatočné euro vybrané na daniach má citeľný negatívny efekt na súkromnú aktivitu.**

Ekonómovia Alesina s Rodrikom aj Persson s Tabellinim k tomu dopĺňajú aj kontext politicko-ekonomického mechanizmu, cez ktorý sa vysoké zdanenie a redistribučný tlak premietajú do nižšieho ekonomického rastu. Hovoria, že vyššia nerovnosť vytvára politický tlak na silnejšiu redistribúciu a zdanenie, no ak sa redistribúcia realizuje cez viac deformujúce dane, výsledkom je slabší rast.[20] Tieto práce sú dôležité preto, že ukazujú, že vysoké zdanenie nie je len technický fiškálny nástroj, ale aj výsledok politického konfliktu. **Ak sa daňový systém stane nástrojom agresívnej redistribúcie na úkor investícií a tvorby kapitálu, dlhodobým výsledkom bude nižšia prosperita aj pre skupiny, v mene ktorých sa redistribúcia robí.**

Napokon ešte spomeňme, že Blanchard a Perotti preukazujú, že daňové šoky pôsobia negatívne na celkový výstup v ekonomike a že fiškálne zásahy sa prenášajú aj do investičnej aktivity.[21] Hoci ich štúdia nie je priamo o dlhodobom raste, jej význam pre túto debatu je veľký: **Ak zvýšenie daní tlmí output a zároveň oslabuje investície, potom opakované alebo trvalo vyššie zdaňovanie výraznejšie znižuje aj budúci rastový potenciál. Rast nie je nič iné ako dlhodobé hromadenie investícií, produktivity a inovácií. Ak daňový systém tieto kanály oslabuje, podkopáva aj budúcu prosperitu.**

Empirické štúdie mainstreamových ekonómov neposkytujú argument typu „každý verejný výdavok je zlý", ale **poskytujú silný argument proti vysokému a najmä disruptívnemu zdaneniu, ktoré sa objavuje v návrhoch na vyššie zdanenie a prerozdeľovanie**. Ich spoločné posolstvo znie takto: čím viac musí štát financovať svoju expanziu cez dane, ktoré deformujú ekonomické rozhodovanie, tým viac znižuje motiváciu investovať, pracovať, podnikať a inovovať. Ak navyše rastú najmä neproduktívne alebo spotrebné výdavky, ekonomika nesie dvojitú záťaž: súkromný sektor je oslabený vyššími daňami a zároveň nedostáva adekvátny rastový výnos vo forme produktívnych verejných statkov. Vysoké verejné výdavky a vysoké zdanenie tak tlmia ekonomický rast. **Najsilnejší záver celej tejto línie literatúry je, že dlhodobý rast nepoškodzuje len vysoká daňová kvóta, ale vo veľkej miere aj daňový a výdavkový mix, ktorý je postavený na deformáciách, oslabovaní tvorby kapitálu a vytláčaní súkromnej produktívnej aktivity.**

Aj v tomto kontexte nižšie analyzujeme osobitné problémy a riziká týchto návrhov, ktoré zvyšujú celkové bremeno daňovníkov cez spoločný ťah na vyššie zaťaženie podnikateľov a bohatších, predovšetkým na väčšie zdanenie kapitálu a jeho výnosov, väčšie zdanenie príjmov bohatších, väčšie zdanenie majetku bohatších, dodatočné zdaňovanie a iné zásahy do podnikania.

2.2 Väčšie zdanenie kapitálu a jeho výnosov

V redistributívnych návrhoch daňovej politiky sa významný priestor venuje zdaňovaniu kapitálu v Európe[22] a na Slovensku, pričom sa zameriavame primárne na návrhy, ktoré sa týkajú Slovenska[23], aj s kontextom EÚ. Objavujú sa návrhy na **vyššie zdanenie kapitálu a jeho výnosov** prostredníctvom zvýšenia daní z dividend a kapitálových príjmov, rozširovania daňového základu pri dani z príjmov právnických osôb, zavádzania alebo zvyšovania minimálnych efektívnych sadzieb zdanenia podnikov či obmedzovania daňových výnimiek a možností daňovej optimalizácie. Súčasťou týchto návrhov býva aj vyššie alebo osobitné zdaňovanie veľkých nadnárodných spoločností, dorovnávacie dane, osobitné odvody pre vybrané odvetvia a zdaňovanie tzv. nadmerných alebo mimoriadnych ziskov. Na úrovni EÚ sa k tomu pridávajú návrhy na väčšiu harmonizáciu kapitálového a podnikového zdaňovania a obmedzovanie daňovej konkurencie medzi členskými štátmi. Takéto opatrenia sú často prezentované ako nástroj na zvýšenie verejných príjmov a presun väčšej časti daňového bremena z práce a spotreby na kapitál a podnikové zisky. Zároveň sa navrhuje, aby Slovensko zdaňovalo bohatstvo, resp. kapitálový majetok (čomu sa hlbšie venujeme v podkapitole 2.4 Väčšie zdaňovanie majetku).

Predstavy o väčšom zdanení kapitálu a jeho výnosov považujeme za ekonomicky nezdôvodniteľné a škodlivé, tak pre Slovensko, ako aj pre celú Európsku úniu. Pre Slovensko ich pritom považujeme aj za ekonomicky samovražedné, keďže by ešte viac znížili našu atraktivitu pre podnikanie a investovanie, výraznejšie obmedzili ekonomický rast, tým aj produktívnu zamestnanosť, mzdy a celkovú prosperitu ľudí na Slovensku.

Slovensko má pritom už dnes po druhom vládnom konsolidačnom balíčku najvyššiu základnú sadzbu dane z príjmov právnických osôb (24 % pre firmy s výnosmi nad 5 mil. eur) oproti ostatným postkomunistickým krajinám strednej a východnej Európy (tabuľka 1).

Tabuľka 1: Porovnanie sadzieb dane z príjmov právnických osôb v postkomunistických krajinách

Krajina	Základná sadzba DPPO v roku 2025
Slovensko	24 %
Slovinsko	22 %
Estónsko	22/0 %
Česko	21 %
Lotyšsko	20/0 %
Poľsko	19/0 %
Chorvátsko	18 %
Litva	16 %
Rumunsko	16 %
Bulharsko	10 %
Maďarsko	9 %

Zdroj: Tax Foundation, OECD

Na Slovensku okrem toho súčasná vláda zaviedla aj daň z finančných transakcií (de facto z bezhotovostných platieb), ktorá tiež zvyšuje náklady podnikateľských subjektov. Pri porovnaní treba brať ešte do úvahy aj zdaňovanie dividend, ktoré sú zdaňované napríklad v Česku a Maďarsku sadzbou 15 % a v Estónsku 0 %.

Vlády by podľa nás nemali napríklad ešte viac a dokonca progresívnejšie zdaňovať zisk, celkovo kapitál a jeho výnosy. Naopak. Mali by znižovať a odbúravať toto zdanenie.

Vyššie zdanenie kapitálových výnosov ide aj proti tomu, čo Draghi a EIB považujú za nevyhnutné: zlacniť a sprístupniť kapitál. Zástancovia vyššieho zdanenia tlačia na vyššie zdanenie dividend a kapitálových príjmov a za vhodný model pritom považujú aj mimoriadne vysoké horné sadzby. Z pohľadu konkurencieschopnosti je to zásadný rozpor. Napríklad **Draghi výslovne píše, že Európa potrebuje znížiť súkromné náklady kapitálu, lebo bez lacnejšieho financovania nevygeneruje potrebný objem investícií.**[24] EIB k tomu dodáva, že Únia musí dostať svoje úspory do inovatívnych firiem, growth fondov, venture kapitálu a venture debt.[25]

Návrhy na vyššie zdanenie predstavujú presný opak: zdaňujte výnos z kapitálu agresívnejšie práve v prostredí, kde je kapitál už dnes drahý, fragmentovaný a vzácny pre rizikovejšie projekty. Ekonomický efekt takéhoto nastavenia je predvídateľný: zhoršuje motiváciu investovať doma, zvyšuje rozdiel medzi Európou a hlbšími kapitálovými trhmi a zvyšuje tlak na odchod investorov aj firiem tam, kde je financovanie dostupnejšie. **Draghi aj EIB hovoria: kapitál treba mobilizovať. Proponenti tohto prístupu hovoria: kapitál treba silnejšie zdaniť. To je zásadný protismer.**

Pripomeňme pritom, že nedeformovaný zisk a nedeformovaná strata sú spolu s trhovými cenami, voľnou konkurenciou a súkromným vlastníctvom kapitálových statkov nutné ekonomické inštitúty trhovej ekonomiky a civilizovanej spoločnosti, ktoré dávajú nenahraditeľné podnety a spätné väzby, napríklad na zlepšovanie a zvyšovanie bohatstva, aj ostatných. Bez nich by nemohli podnikatelia robiť racionálne ekonomické rozhodnutia a kalkulácie. Kľúčové

sú aj ako signály pre spotrebiteľov. Zisk je napríklad signál o úspešnom produkte, za ktorý zákazníci zaplatili. Podstatu zisku trefne zhrnul Róbert Chovanculiak: *„Je to spoločenský certifikát, ktorý potvrdzuje, že podnikateľ ochotne kooperoval: správne poslúžil zákazníkom v súlade s ich preferenciami a lepšie ako ostatní."*[26]

Zisk je dôsledok činnosti podnikateľa v systéme dobrovoľných výmen s garantovanými vlastníckymi právami a zmluvnou slobodou, ktorý rozhoduje o produkcii, dohadovaní zmlúv, nesie riziká (aj straty) a zodpovednosť za firmu (aj so zamestnancami) a riziká (aj straty). Je tak vo svojej ekonomickej podstate diametrálne odlišný ako mzda. Téza o rovnakom zdaňovaní práce a kapitálu nerešpektuje rôznu ekonomickú podstatu týchto dvoch komplementárnych výrobných faktorov.

Zdaňovanie kapitálu a jeho výnosov je najväčšou daňovou bariérou tvorby bohatstva, tým aj životnej úrovne ľudí. Deformuje produkčnú štruktúru a obmedzuje tvorbu zdrojov, investície, inovácie a produktivitu a nakoniec poškodzuje aj nepodnikateľov tým, že obmedzuje pracovné miesta, mzdy a zvyšuje ceny. Veľkú časť korporatívnej dane znášajú zamestnanci a nakoniec vo vyšších cenách spotrebitelia.

Vo verejnosti panuje častý ekonomický omyl, na ktorý už upozorňoval napríklad Milton Friedman, že daň zo zisku a iné podnikateľské dane platia právnické osoby. Argumentoval, že vždy to de facto platia jednotlivci, ktorí platia dane.[27]

Tento omyl sa objavuje aj v podobe, že daň z príjmov právnických osôb platia iba korporácie (právnické osoby), ktorý zamieňa zákonnú povinnosť odviesť daň s jej skutočným ekonomickým dopadom. **Vo verejných financiách však totiž neplatí, že bremeno dane automaticky nesie ten, kto ju formálne platí štátu. Skutočná incidencia závisí od toho, ako sa po zavedení alebo zvýšení dane prispôsobia mzdy, ceny, výnosy z kapitálu a investičné rozhodnutia.**

V určitej podobe na to poukazujú viaceré empirické štúdie. Napríklad analýza Harbergera ukázala, že daň z príjmov právnických osôb sa prenáša aj na iné skupiny v ekonomike vrátane pracovníkov a vlastníkov kapitálu.[28] V otvorenej ekonomike je tento mechanizmus ešte silnejší. Ak je kapitál mobilný, môže odchádzať do výhodnejších jurisdikcií, čím sa doma znižuje objem investícií, klesá pomer kapitálu k práci a rastie tlak na nižšie mzdy. Preto je nepresné tvrdiť, že daň z príjmov právnických osôb platia výlučne akcionári, rovnako ako je nepresné tvrdiť, že ju vždy v plnom rozsahu nesú zamestnanci. Empirické štúdie ukazujú, že časť bremena korporátnej dane sa skutočne prenáša na prácu. Výskum na veľkom paneli európskych firiem dospel k záveru, že vyššia korporátna daň môže znižovať mzdy cez slabšie mzdové vyjednávanie a nižšie kvázi-renty vo firmách.[29]

Podobne nemecké údaje naznačujú, že pracovníci môžu niesť približne polovicu daňového bremena.[30] Americké dôkazy zároveň ukazujú, že rozdelenie bremena závisí od miestnych podmienok a môže dopadať na vlastníkov firiem, zamestnancov aj vlastníkov pôdy.[31] **Závery empirických štúdií ukazujú, že korporátne dane neplatia výhradne vlastníci korporácie, práve naopak. Bremeno korporátnych daní sa v praxi delí medzi viacero skupín a závisí od mobility kapitálu, štruktúry trhu práce, možností presúvania ziskov aj konkrétneho nastavenia daňového systému. Preto treba incidenciu korporátnej dane empiricky merať, nie politicky predpokladať.**

Striktnejšie a principiálnejšie na to a celkovo na podstatu problému zdaňovania kapitálu upozorňujú klasickí a iní liberálni ekonómovia, počnúc Adamom Smithom. Smith vo vzťahu k zdaňovaniu zisku uviedol, že ten okrem splátok úrokov nemá byť zdaňovaný a keď je zdaňovaný, tak záťaž nakoniec znášajú vo vyšších cenách spotrebitelia.[32] V tomto kontexte ešte pripomíname slová Miltona Friedmana a Rose Friedmanovej:

„Daň z príjmu korporácie má veľa chýb. Je to skrytá daň, ktorú verejnosť platí formou vyšších cien za tovary a služby. Pozostáva z dvojitého zdanenia korporácie: raz sa zdaňuje priamo korporácia a druhýkrát majitelia akcií, keď sú výnosy rozdeľované. Penalizuje kapitálové investície, a tak tlmí rast produktivity. Mala by byť zrušená."[33]

Návrh na zrušenie dane z príjmov právnických osôb predložil aj napríklad ekonóm Institute of Economic Affairs Diego Zuluaga v štúdii „Why Corporation Tax Should be Scrapped".[34]

Najbližšie k takémuto návrhu je vyše dvadsať rokov fungujúci estónsky model, kde sa nezdaňujú reinvestované a inak nerozdelené zisky.[35] V Estónsku sa zdaňujú iba tie príjmy vo firme, ktoré sú vyplácané, napríklad formou dividend, aj to iba raz, keďže daň z dividend sa tam neuplatňuje. Estónsky daňový systém bol pritom v roku 2025 vyhodnotený dvanásty rok za sebou ako najkonkurencieschopnejší (podľa International Tax Competitiveness Index)[36]. Pre Slovensko tak Estónsko môže byť inšpiráciou, aj napriek jeho nedávnemu zvýšeniu DPH (viac v prílohe 1).

Nad rámec všeobecného zdaňovania podnikových ziskov sa na Slovensku aj v EÚ uplatňujú alebo navrhujú aj **osobitné dane a odvody z tzv. nadmerných alebo mimoriadnych ziskov** vo vybraných odvetviach a pri vybraných podnikoch. V návrhoch smerujúcich k vyššiemu zdaneniu a prerozdeľovaniu sa zároveň objavuje požiadavka tieto opatrenia rozšíriť, predĺžiť alebo zavádzať systematickejšie, prípadne uplatňovať progresívnejšie sadzby pri vysokých ziskoch. Takéto návrhy vychádzajú z predstavy, že časť nadpriemerných ziskov vzniká v dôsledku mimoriadnych trhových okolností alebo silného trhového postavenia a má byť preto vo väčšej miere presmerovaná do verejných rozpočtov.

Upozorňujeme, že zdaňovanie tzv. nadmerného zisku je osobitne ekonomicky nezdôvodniteľné. Vlády ho realizujú podľa politických a vágnych kritérií a vytvárajú ilúziu, že vedia, čo je „primeraný zisk". To úplne protirečí ekonomickej podstate zisku a straty podnikateľov v reálnej situácii. Spôsobuje tým hlbšie problémy zdanenia ziskov dotknutých subjektov a prinesie ďalšie riziká. Okrem univerzálnych negatívnych dôsledkov zdanenia ziskov je nebezpečným rizikom do budúcnosti podkopávanie právnej istoty, predvídateľnosti v podnikateľskom prostredí a vytvorenie precedensov pre budúce vlády na obdobné intervenčné zásahy smerom k vybraným firmám. Spolu s inými intervenciami to viac otvára dvere na ďalšie obdobné intervencie, a teda pre väčší rozsah a vplyv štátu.

2.3 Väčšie zdanenie príjmov bohatších

V rámci daňového honu na bohatých sa v redistributívnych návrhoch presadzuje aj väčšie zdanenie príjmov bohatších. Objavujú sa napríklad návrhy na výrazné zvýšenie progresivity pri zdaňovaní príjmov s osobitným a výrazným zvýšením sadzieb zdanenia pre najbohatších. Objavuje sa požiadavka na „skutočné progresívne zdaňovanie", vrátane návrhov mimoriadnej sadzby. Navrhujú sa tiež napríklad progresívne sadzby aj na zdaňovanie príjmov zo stávok a hazardu a presadzuje sa zrušenie stropov pri sociálnych odvodoch.

Priamym dôsledkom týchto návrhov by boli vyššie náklady práce najbohatšej, najviac kvalifikovanej a najproduktívnejšej pracovnej sily, ktorá svojimi ekonomickými aktivitami prináša výrazné benefity aj ostatným a celej spoločnosti. To by mohlo prispieť k väčšiemu odlivu zo Slovenska práve tejto dôležitej časti ekonomicky aktívnych ľudí, generátorov inovácií a ekonomického rastu. Brzdilo by to životnú úroveň ľudí. Ak by títo podnikatelia ostali na Slovensku, tak by to mohlo napríklad tiež zvýšiť ich motivácie pre aktivity v tieňovej ekonomike a daňovú optimalizáciu.

Progresívne zdaňovanie príjmov fyzických osôb pritom viac obmedzuje motiváciu byť pracovne aktívny, produktívny, sporiť a investovať, výraznejšie demotivuje produktívne úsilie, keďže de facto „pokutuje za väčšiu snahu" a znižuje hraničnú užitočnosť príjmu s prechodom do vyššieho pásma. Zároveň vo väčšej miere umelo znižuje príjmové rozdiely a podporuje rovnostárstvo, pričom diferencuje daňovníkov na lepších a horších. A tiež dáva väčší priestor vláde na selektívne zasahovanie do príjmov a na politickú korupciu.

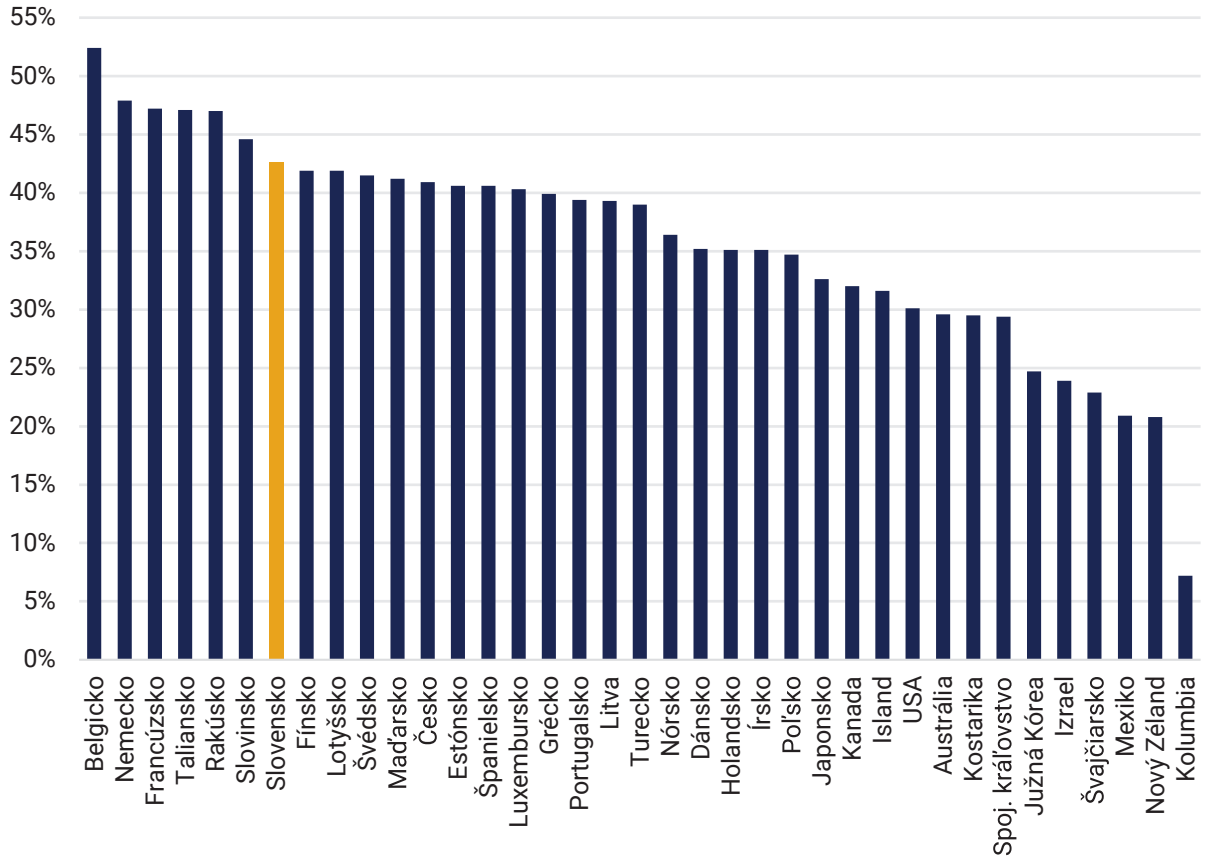
Zrušenie stropov pri sociálnych odvodoch by spolu s ďalším zvýšením odvodového zaťaženia práce, najmä pri vysokopríjmových zamestnancoch, ešte viac zneprehľadnilo odvodový systém bez toho, aby riešilo jeho základné systémové chyby. V priebežne financovanom dôchodkovom poistení by takýto krok ďalej oslabil už aj dnes neúplnú väzbu medzi zaplateným poistným a budúcou dávkou. Výsledkom by preto nebola systémová oprava, ale ďalšie posunutie časti odvodov do podoby implicitnej dodatočnej dane z práce. Zároveň by zostal zachovaný systémovo defektný, nákladný a deficitný odvodový systém garantujúci dlhodobo neudržateľne veľké nároky ľuďom, najmä z priebežne financovaných dôchodkov.

Návrhy na väčšie zaťaženie príjmov bohatších povinnými platbami by v prípade ich realizácie prispeli aj k zvýšeniu už i tak značne vysokých daňovo-odvodových nákladov práce v EÚ, osobitne na Slovensku. To by následne bolo ešte väčšou bariérou podnikania a zamestnávania u nás (aj oproti okolitým krajinám), tvorby produktívnych pracovných miest a vyšších čistých miezd zamestnancov na Slovensku. Tiež by to viac motivovalo k zamestnávaniu v tieňovej ekonomike.

Daňové a odvodové náklady práce na slovenských zamestnancov pritom už dnes patria k najvyšším v rámci krajín EÚ a OECD. Potvrdzujú to všetky výsledky podľa rôznych metodík relevantných zahraničných aj domácich inštitúcií.

Príkladom je porovnanie podielu daňovo-odvodových nákladov z nákladov práce (daňového klinu) na zamestnanca s priemernou mzdou. Podľa údajov OECD[37] malo Slovensko v roku 2024 siedmu najvyššiu sadzbu takto vykazovaného zdanenia práce v rámci porovnania všetkých krajín OECD (42,6 %). Je to až o 7,7 p. b. viac ako priemer v OECD. Nižšie zdanenie práce mali v roku 2024 podľa tohto porovnania všetky krajiny OECD, ktoré nie sú členmi EÚ a všetky ostatné bývalé socialistické krajiny v OECD okrem Slovinska: Lotyšsko, Maďarsko, Litva, Česko, Estónsko a Poľsko, ktoré malo nižšie zaťaženie ako Slovensko až o necelých 8 percentuálnych bodov (graf 6).

Graf 6: Porovnanie zdanenia práce v krajinách OECD (2024)

Zdroj: OECD

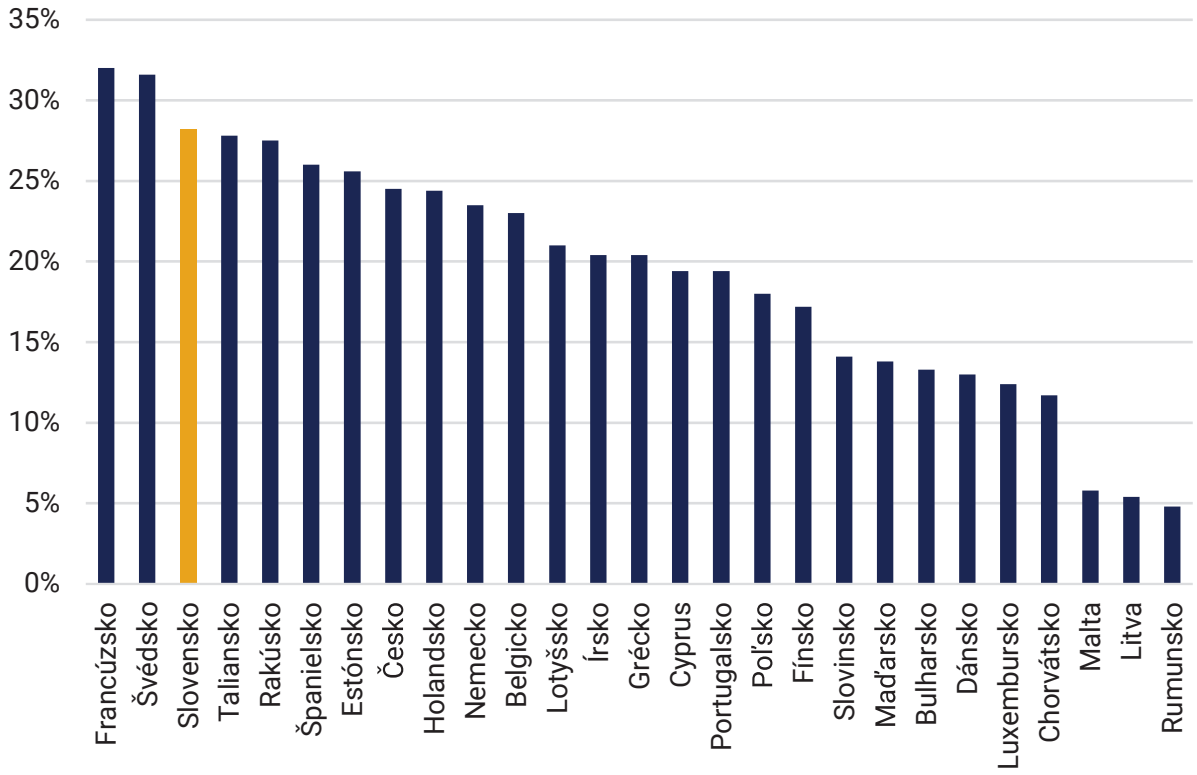
Podobne aj podľa inej metodiky, Rada pre rozpočtovú zodpovednosť (RRZ)[38] upozorňuje, že implicitná sadzba zdanenia práce (prepočítaná k celkovým hrubým príjmom zamestnancov) na Slovensku dlhodobo rastie a je najvyššia oproti ostatným krajinám V4, iným bývalým socialistickým krajinám a aj oproti väčšine ostatných krajín EÚ. RRZ zároveň varuje:

„Na Slovensku by sadzba implicitného zdanenia práce mala podľa odhadov RRZ do roku 2026 dosiahnuť rekordných 39,8 %. To predstavuje jednoznačne najvyššiu hodnotu v rámci krajín V4 a jednu z najvyšších v celej EÚ. Zdaňovanie

práce bude budúci rok na Slovensku takmer o pätinu vyššie ako priemer EÚ. Tento trend je, okrem nižšieho podielu miezd na HDP v porovnaní s EÚ, výsledkom nastavenia daňovo-odvodového systému, ktorý dlhodobo zvyšuje záťaž práce – „potichu", prostredníctvom parametrov systému, a tiež v dôsledku konsolidačných opatrení. Medzi ne patria od roku 2023 najmä zvýšenie sadzieb zdravotného poistenia o 2 p. b., zvýšenie stropov na platenie sociálnych odvodov a zavedenie dvoch pásiem vyššej sadzby dane z príjmov."[39]

Výraznú záťaž z daňového klinu predstavujú odvodové náklady zamestnávateľov. Tieto nemzdové náklady zamestnávateľov s 10 a viac zamestnancami malo Slovensko podľa Eurostatu v roku 2025 tretie najvyššie spomedzi všetkých krajín v EÚ, vyššie oproti všetkým ostatným postsocialistickým krajinám, najviac (až o približne 23 p. b.) oproti Litve a Rumunsku (graf 7).

Graf 7: Porovnanie odvodových nákladov zamestnávateľov v EÚ (2025)

Zdroj: Eurostat

Vyššie spomenuté návrhy by boli problém aj pre priestor v EÚ, keďže **vyššie zaťaženie top príjmov a kapitálu ignoruje výzvu na súboj Európy o talent, inovácie, zakladateľov a rastové firmy.**

V redistributívnych návrhoch sa presadzuje ostrejšia progresia a rušenie horných limitov pri vysokých príjmoch. Z pohľadu konkurencieschopnosti je to slepé voči tomu, o čo Európa práve bojuje: o talent, výskumníkov, dátových špecialistov, zakladateľov a manažment rastových firiem. Draghi hovorí, že európska zásoba talentov je menšia a že špičkoví ľudia odchádzajú inde za lepšími príležitosťami a vyššími odmenami.[40] Zároveň navrhuje opatrenia, ktoré majú robiť Európu atraktívnejšou pre zakladateľov, pre verejné ponuky akcií, pre opčné odmeňovanie cez akcie spoločností a pre financovanie zabezpečujúce rast firiem. Bez talentu a zakladateľov firiem nevzniknú firmy, ktoré by ťahali produktivitu. Takýto prístup tento problém v zásade ignoruje a navyše ho môže zhoršiť, lebo zvyšuje cenu zotrvania v domácej jurisdikcii pre najmobilnejšie profesie a kapitálovo previazaných zakladateľov. EIB súčasne ukazuje, že Európa už dnes stráca časť financovania a rastových príležitostí mimo Úniu. Ak sa k tomu pridá ešte agresívnejšie zdanenie vrcholu distribúcie príjmov, teda vysoko príjmových, v zmysle týchto návrhov, výsledkom nebude vyššia konkurencieschopnosť, ale väčší odliv ľudí a firiem, na ktorých ju chce Európa postaviť.

V kontexte návrhov na väčšie zdanenie príjmov bohatších dopĺňame závery empirických štúdií mainstreamových ekonómov, ktoré sa týkajú vplyvu vysokých sadzieb pre bohatých na daňové výnosy, progresívneho zdaňovania a daňovej elasticity.

Častým omylom je, že vysoké daňové sadzby pre bohatých vždy zvýšia daňové výnosy. Ten vychádza z predstavy, že zvýšenie horných daňových sadzieb automaticky prinesie vyšší výnos. V skutočnosti to závisí od toho, ako citlivo reaguje daňový základ daňovníkov na zmenu sadzby. Nejde len o pracovnú aktivitu, ale aj o vyhýbanie sa daniam, presúvanie príjmov, zmenu právnej formy podnikania či migráciu. Moderná teória verejných financií preto nehodnotí iba zákonnú sadzbu, ale aj elasticitu zdaniteľného príjmu a kvalitu daňového základu.[41]

Ak je daňový základ „priepustný" a existuje veľa možností optimalizácie, vyššie sadzby môžu viesť k menšiemu než očakávanému výnosu, prípadne aj k jeho poklesu. Osobitne to platí v otvorených ekonomikách, kde časť vysoko príjmových skupín môže reagovať presunom do inej krajiny. Toto je aj prípad slovenskej ekonomiky, ktorá je vysoko otvorenou ekonomikou. Empirické dôkazy ukazujú, že pri niektorých mobilných skupinách sú tieto reakcie výrazné, čo obmedzuje schopnosť štátu zvyšovať príjmy len rastom sadzieb.[42]

Zároveň platí, že účinok vyšších sadzieb je vždy podmienený aj konkrétnym inštitucionálnym prostredím. Odhady musia byť viazané na konkrétnu krajinu a konkrétny daňový systém.[43]

Tieto štúdie potvrdzujú, že **vyššie horné sadzby môžu verejné príjmy zvýšiť iba dočasne** a len tam, kde je základ dostatočne stabilný a štát vie účinne obmedzovať vyhýbanie sa daniam. Reakcia daňových subjektov a elasticita vedie k tomu, že **extrémne vysoké marginálne sadzby daní vedú k poklesu daňových výnosov v dlhodobom horizonte** a navyše vo vysoko otvorených ekonomikách návrhy na 55 %-né a podobne enormné daňové sadzby povedú k daňovej emigrácii.

Ďalší omyl sa týka progresívneho zdaňovania príjmov. Popri vyššie uvedených principiálnych argumentoch proti takémuto spôsobu zdaňovania dopĺňame aj pragmatickejší pohľad záverov „modernej teórie optimálneho zdaňovania", ktorá sa v rámci mainstreamovej ekonómie zameriava na túto problematiku. Aj napríklad James Mirrless upozorňuje, že vláda nepozná presne schopnosti jednotlivcov a môže pozorovať len ich príjem. Preto musí brať do úvahy, ako ľudia na dane reagujú. „Optimálny" daňový systém podľa neho tak závisí od konkrétnych okolností: od rozdelenia príjmov, od možností vyhýbania sa daniam a optimalizácii a aj od schopnosti štátu vymáhať pravidlá.[44] **Rozhodujúce je z pohľadu tejto teórie porovnanie prínosu prerozdeľovania s nákladmi, ktoré vznikajú deformáciou správania daňovníkov.**

Dôležité je aj to, že progresivitu neurčujú len sadzby. Rovnako podstatné je, čo tvorí daňový základ a aké výnimky systém obsahuje. Úzky základ s množstvom odpočtov môže v praxi oslabiť „zamýšľanú" spravodlivosť, pretože zvýhodňuje tých, ktorí sa v systéme vedia lepšie orientovať. Empirická literatúra zároveň ukazuje, že elasticita zdaniteľného príjmu nie je pevná veličina, ale závisí od dizajnu systému a dostupných možností daňovej optimalizácie.[45]

Aj táto teória tak hovorí, že progresivita by mala byť podľa nej podmienená konkrétnymi normatívnymi cieľmi, elasticitami a kapacitou štátu. Vo všeobecnosti mnohé reálne situácie a ekonomické správanie daňovníkov vedú k tomu, že systém s rovnou efektívnou daňovou sadzbou, širšou daňovou bázou a progresivitou aj tak dosahovanou s výnimkami je efektívnejší než systémy s veľkými, skokovitými rozdielmi daňových sadzieb, ktoré vedú častejšie k daňovej optimalizácii. Slovensko má presne v tejto súvislosti pozitívnu skúsenosť zavedením rovnej dane počas reforiem druhej Dzurindovej vlády.

Mnohí politici predpokladajú, že daňové elasticity sú pevne dané a že rozdiely medzi ekonómami sú len otázkou ideológie – teda či podporujú vyššie alebo nižšie dane. To je však omyl. Moderná ekonómia ukazuje, že najmä elasticita zdaniteľného príjmu nezávisí iba od daňových sadzieb, ale aj od toho, ako je nastavený celý systém. Ak je v ňom veľa odpočtov, výnimiek a možností presúvať príjmy, ľudia vedia na dane reagovať viac. Ak sú pravidlá jednoduchšie, základ dane širší a kontrola silnejšia, priestor na vyhýbanie sa daniam je menší a elasticita býva nižšia. Potvrdzuje to aj empirický výskum: elasticita nie je pevná, ale sčasti ju vytvára sama politika.[46]

Preto sa jednotlivé štúdie môžu líšiť aj bez toho, aby išlo len o ideologický spor. Rôzne reformy totiž menia rôzne formy správania – od odpočtov cez načasovanie príjmov až po právnu formu podnikania. Prehľad literatúry zároveň upozorňuje, že elasticita zdaniteľného príjmu je užitočný ukazovateľ iba za určitých podmienok; inak treba brať do úvahy aj širší inštitucionálny rámec.[47] Podobne výskum daňovej viditeľnosti ukazuje, že ľudia reagujú inak podľa toho, či daň jasne vidia, alebo je skrytá v cene.[48]

Záver zo štúdií je, že daňové elasticity nie sú rigidné pevné čísla. Menia sa podľa pravidiel, kontroly aj štruktúry daňového systému.

2.4 Väčšie zdanenie majetku bohatších

V návrhoch zameraných na vyššie zdanenie bohatších sa presadzuje aj väčšie zdaňovanie majetku. Súčasťou týchto predstáv sú napríklad špeciálna daň z bohatstva, resp. kapitálového majetku, pre najbohatších, zvýšenie dane z nehnuteľností na iné účely ako bývanie a zavedenie progresívnej dane z dedičstva, prevodu a prechodu majetku a z darovania.

Tieto a podobné návrhy na zdaňovanie majetku bohatších tiež stoja na privolávaní závisti u značnej časti verejnosti a triednom konflikte voči bohatým. Prehĺbili by negatívne dôsledky väčšieho zdanenia bohatších, ktoré sme uviedli v predchádzajúcich častiach. Príkladom je väčšie riziko emigrácie, resp. minimálne daňovej emigrácie, majetných ľudí, ktorí generujú produktívne investície, pracovné miesta a prispievajú k vyššej životnej úrovni iných ľudí.

Osobitne ekonomicky nebezpečná je predstava zdaňovania kapitálového majetku, teda nezrealizovaných ziskov. To predstavuje silný a nezdôvodniteľný politický zásah do vlastníckych práv investorov, ktorý vytvára daňovú povinnosť z majetku, ku ktorému daňovník nemá reálny prístup v podobe likvidných prostriedkov.

Daň z bohatstva, dedičstva a majetku naráža na opačnú logiku v Draghiho a EIB štúdii. Tie chcú z úspor spraviť investičný kapitál, nie prostriedok fiškálneho príjmu, zdanenia. Objavujú sa návrhy na daň z bohatstva v rôznej výške, progresívne dedičské a darovacie dane a vyššie majetkové dane. Draghi aj EIB[49] ich však chápu primárne ako investičný zdroj, ktorý treba dostať do produktívneho obehu.

Obe správy opakovane hovoria, že **Európa netrpí absolútnym nedostatkom úspor, ale tým, že ich nevie premeniť na dlhodobý kapitál pre inovácie, výskum, rast firiem a strategické projekty.** Práve preto kladú dôraz na penzijné aktíva, kapitálové trhy, poistný kapitál a veľké pan-európske investičné kanály. Návrhy na väčšie zdanenie bohatších idú presne proti tejto logike, lebo časť súkromného bohatstva chce prednostne presunúť do rozpočtu, nie do investičného systému. To môže vyzerať fiškálne atraktívne v krátkom horizonte, ale v dlhšom horizonte to oslabuje schopnosť vytvoriť domácu kapitálovú bázu pre rast. Z tohto pohľadu je takýto majetkový a dedičský balík v priamom rozpore s investičnou architektúrou odporúčanou Draghim[50] a EIB.

Varovaním sú aj reálne skúsenosti. Odborník na dane a daňové právo Lukáš Steiniger napríklad pripomína:

„Švédsko po desaťročiach majetkovej dane so sadzbami až 4 % zažilo masívny odliv kapitálu. Napríklad zakladateľ IKEA Ingvar Kamprad strávil viac ako 40 rokov v zahraničí. Po zrušení dane v roku 2007 sa približne 4 000 bohatých Švédov vrátilo a krajina zažila podnikateľskú renesanciu, z ktorej vzišli spoločnosti ako Spotify či Klarna. Nórsko po zvýšení majetkových daní zaznamenalo emigráciu daňovníkov, ktorí so sebou odniesli odložené príjmy vo výške 142 miliárd nórskych korún."[51]

Zároveň upozorňuje, že po tom, čo vo februári 2026 schválila Dolná komora holandského parlamentu zákon, ktorý zavádza od 1. januára 2028 rovnú sadzbu dane vo výške 36 % na skutočné výnosy z úspor a investícií, vrátane nerealizovaných kapitálových ziskov, už mnohé poradenské holandské firmy avizujú výrazný nárast budúcej emigrácie.[52]

Ďalšou bariérou pre podnikanie a investovanie na Slovensku by bolo zvýšenie dane z nehnuteľností na iné účely ako bývanie. Táto daň pritom predstavuje dvojité zdanenie. Aj v tomto prípade si myslíme, že by sme sa mohli inšpirovať prístupom Estónska. To uplatňuje túto daň len na pôdu, ocenením pozemkov cez možnosti ich rozvoja a urbanizácie, nie aj na budovy alebo stavby. Zároveň nemá dedičské ani darovacie dane.

Empirické štúdie tiež potvrdzujú, že **medzi omyly hospodárskych politík patria aj tvrdenia, že zdaňovanie majetku je jednoduchý spôsob, ako vybrať veľa príjmov s minimálnymi deformáciami.**

Toto tvrdenie je zavádzajúce. Každoročné zdaňovanie čistého majetku totiž nie je administratívne jednoduchý nástroj, ktorý automaticky prináša vysoké a stabilné príjmy s malými ekonomickými nákladmi. Empirické výskumy ukazujú, že zdaniteľný majetok reaguje na sadzby majetkových daní výraznejšie, než sa často predpokladá, a to nielen cez skutočné zmeny v sporení, ale aj cez podhodnocovanie majetku, zmeny portfólia, presuny aktív či zmeny v mieste držby majetku.

Švédske dôkazy ukazujú, že značná časť reakcie na majetkové dane sa prejavuje skôr vo vykazovaní a vyhýbaní sa daniam než v reálnom obmedzení.[53] Podobne aj švajčiarske skúsenosti naznačujú, že zmeny v majetkovom zdanení vedú k citeľným zmenám vo vykazovanom majetku, pričom časť efektu súvisí s mobilitou a oceňovacími zmenami aktív, nie nevyhnutne so skutočnou tvorbou bohatstva.[54]

Problémom je aj samotná povaha majetku. Na rozdiel od bežného príjmu je majetok rôznorodý, často nelikvidný a ťažko oceniteľný. To platí najmä pri súkromných firmách, nehnuteľnostiach, umeleckých dielach či zahraničných aktívach. Práve preto výnos majetkovej dane nezávisí len od zákonnej sadzby, ale vo veľkej miere od kvality oceňovania, dostupnosti informácií od tretích strán, schopnosti štátu kontrolovať priznania a od medzinárodnej koordinácie.

Empirické závery sú, že dane z majetku môžu prinášať príjmy, ale nie je to jednoduchým ani nízkonákladovým daňovým nástrojom. Jej skutočný výnos a dopady závisia od kvality administrácie, možností vyhýbania sa daniam a od toho, nakoľko štát dokáže spoľahlivo identifikovať a oceniť zdaniteľný majetok. **Majetkové dane, naviac špecificky zamerané voči bohatým, bývajú neúčinný nástroj na výber daní a všeobecný trend mnohých krajín vedie k opúšťaniu zdaňovania majetku.**

2.5 Dodatočné zdaňovanie a iné zásahy do podnikania

V niektorých návrhoch zameraných na **sprísnenie výberu daní a rozšírenie kontrolných právomocí štátu** sa objavujú aj opatrenia, ktoré by výrazne posilnili zásahy daňovej správy voči fyzickým osobám a podnikateľským subjektom. Ide napríklad o predstavu, že majetok, pri ktorom daňovník nevie dostatočne preukázať zdroje jeho nadobudnutia, by mohol byť považovaný za základ pre dodatočné zdanenie. Objavujú sa tiež návrhy spájať opakovanú alebo dlhodobejšiu daňovú stratu podniku s povinnou reštrukturalizáciou či konkurzom a dlhodobé neplnenie daňových povinností s možnosťou výmazu subjektu z obchodného registra.[55] Takéto opatrenia posúvajú dôraz od štandardného výberu a vymáhania daní k výraznejšiemu administratívnemu a sankčnému dohľadu nad majetkom a podnikateľskou činnosťou.

Takýto prístup zvyšuje daňovú a kontrolnú zložitosť v čase, keď Draghi a EIB požadujú radikálne zjednodušenie. Takýto návrh obsahuje viac sadzieb, tvrdšie preverovanie pôvodu majetku, fikcie príjmu pri nehnuteľnostiach, reštriktívnejšie daňové základy, revízie odpočtov a širšiu kontrolnú intervenciu štátu. **Draghi pritom pripomína, že EÚ už dnes firmy dusí nadbytkom regulácie, najmä malé a rastové podniky.[56] EIB ide ešte ďalej a kvantifikuje,**

že regulačná fragmentácia a byrokratické náklady znižujú investície, osobitne do nehmotných aktív, teda presne tam, kde chce Európa dobiehať USA.[57] Takýto balík je preto nielen fiškálny návrh, ale aj návrh na ďalšie zvýšenie administratívnej záťaže daňového systému. Draghi hovorí o znižovaní reportingových povinností a o čistení regulačného balastu, tieto návrhy prinášajú ďalšiu nadstavbu. Preto tu nejde o čiastočný rozdiel, ale o systémový konflikt dvoch návrhov o smerovaní únie.

Postihovať viacročnú stratu povinným konkurzom je v priamom rozpore s ekonomikou inovácií. Objavuje sa návrh, aby firma, ktorá niekoľko rokov po sebe vykazuje daňovú stratu, čelila povinnému konkurzu alebo reštrukturalizácii. Je to elementárne nepochopenie rastového modelu technologických firiem. Draghi uvádza, že inovatívne rastúce podniky mávajú veľmi nepredvídateľné peňažné toky a často negenerujú pozitívne peňažné toky celé roky.[58] Dôvod je jednoduchý: investujú dopredu do vývoja, talentu, softvéru, patentov a rastu trhu. Ich slabina nie je daňová nepoctivosť, ale to, že bankové financovanie na takýto profil nepasuje. Ak štát začne viacročnú stratu čítať ako dôvod na konkurz, začne ničiť presne tie firmy, ktoré by pri správnom financovaní mohli vytvárať budúcu produktivitu. Takýto návrh mieša daňový dohľad s hospodárskou politikou a výsledkom by bola likvidácia inovačného segmentu. To je zásadný rozpor s potrebnou cestou k technologickému dobiehaniu úspešnejších, ako to navrhujú aj napríklad Draghi a EIB.

Mimoriadne dane a agresívnejšie zdanenie vysokých ziskov zvyšujú investičnú neistotu, ktorú EIB a Draghi označujú za priamu brzdu investícií. V redistributívnych návrhoch sa objavuje aktívnejšie zdaňovanie vysokých ziskov firiem, mimoriadne dane a viacero sadzieb podľa zisku či postavenia na trhu. EIB pritom jasne ukazuje, že neistota znižuje investície, najmä do nehmotných aktív, teda výskumu, softvéru, organizácie, značiek a znalostnej infraštruktúry.[59] Draghiho rámec je postavený na logike: ak chce Európa masívne investície, musí vytvoriť predvídateľné prostredie, doplnené o cielené finančné stimuly a koordinované verejné nástroje.[60] Takýto prístup firmám hovorí, že nadpriemerný zisk je potenciálne predmet politického zásahu, osobitného odvodu alebo novej sadzby. To má dva efekty: firmy budú viac optimalizovať a menej investovať, a kapitál si vypýta vyššiu rizikovú prirážku. Presne to Draghi nechce, keď žiada nižší náklad kapitálu, a presne to EIB nechce, keď hovorí o potrebe stabilnejších investičných vyhliadok.

Takéto návrhy, ktoré smerujú k výraznému rozšíreniu sankčných a kontrolných právomocí štátu pri správe daní, sú právne problematické už z pohľadu základných princípov právneho štátu. Ide najmä o opatrenia, pri ktorých by sa majetok bez dostatočne preukázaného zdroja mohol považovať za zdaniteľný príjem, opakovaná alebo dlhodobejšia daňová strata by mohla viesť k povinnej reštrukturalizácii či konkurzu a dlhodobé neplnenie daňových povinností by mohlo byť spojené s možnosťou výmazu subjektu z obchodného registra. Takto nastavené pravidlá vytvárajú riziko neprimeraného presunu dôkazného bremena na daňovníka, oslabovania právnej istoty a proporcionality zásahov štátu a môžu viesť k tomu, že daňová správa začne plniť aj represívnu a likvidačnú funkciu, ktorá presahuje štandardné vymáhanie daňových povinností.

Prvým problémom je **porušenie princípu legality a proporcionality**. Ústava SR výslovne stanovuje, že povinnosti možno ukladať len zákonom alebo na základe zákona, v jeho medziach a pri zachovaní základných práv a slobôd, a že zákonné obmedzenia základných práv musia platiť rovnako pre všetky prípady. Ústava zároveň chráni vlastnícke právo, právo podnikať a právo na súdnu ochranu; dane a poplatky možno ukladať len zákonom. Z európskeho pohľadu ide o tie isté osi ochrany: Charta základných práv EÚ chráni slobodu podnikania, vlastnícke právo a právo na účinný prostriedok nápravy; pri výkone práva EÚ sú nimi viazané aj členské štáty. Európsky dohovor v čl. 1 Protokolu č. 1 síce uznáva právo štátu vyberať dane, ale len v režime zákonnosti, predvídateľnosti a so zárukami proti zneužitiu.

Na tomto pozadí je návrh, aby sa **nepreukázaný majetok automaticky považoval za príjem**, právne neudržateľný v takej podobe, v akej je formulovaný. Slovenský daňový poriadok už dnes obsahuje pravidlá dokazovania. Daňový subjekt preukazuje relevantné skutočnosti, ale správca dane zároveň vedie dokazovanie a musí zistiť rozhodné skutočnosti čo najúplnejšie; ako dôkaz možno použiť všetko, čo môže objasniť vec a čo nebolo získané nezákonne. To znamená, že právny poriadok už pozná nástroje proti zatajeným príjmom. Takýto návrh však ide ďalej. Z dôkaznej núdze robí **právnu fikciu príjmu**. To je zásadný rozdiel. Štát by tak nezdaňoval zistený príjem, ale majetok, pri ktorom sa iba nepreukázal jeho pôvod podľa predstavy správcu dane. Taký zásah je nebezpečný, pretože môže postihnúť aj majetok nadobudnutý z nezdaniteľných alebo už raz zdanených zdrojov, z pôžičiek, rodinných prevodov, dávnejšieho predaja majetku alebo z okolností, ktoré po rokoch jednoducho nemožno úplne dokladovať. V právnom štáte nemožno nahradiť riadne dokazovanie konštrukciou „nepreukázal si – teda je to príjem“. To je príliš blízko sankčnej konfiškácii bez trestnoprávnych záruk.

Rovnako je **neobhájiteľný návrh povinného konkurzu alebo reštrukturalizácie po troch či štyroch rokoch daňovej straty**. Slovenský zákon o konkurze a reštrukturalizácii viaže úpadok na platobnú neschopnosť alebo predlženie, nie na účtovnú alebo daňovú stratu. Právnická osoba je v úpadku, ak nie je schopná plniť peňažné záväzky, alebo ak je predlžená; daňová strata sama osebe nie je zákonným znakom úpadku. To je logické aj ekonomicky. Strata môže byť dôsledkom investícií, odpisov, expanzie, cyklického prepadu, vývoja cien energií alebo začiatku podnikania. Mnohé úplne solventné firmy vykazujú stratu niekoľko rokov. Automaticky ich tlačiť do kolektívneho insolvenčného režimu by bolo zneužitím konkurzného práva na daňovo-represívny účel. Konkurz a reštrukturalizácia sú nástroje na riešenie úpadku a ochranu veriteľov, nie sankcia za „podozrivý“ hospodársky výsledok. Takýto návrh by bol v rozpore so samotnou logikou zákona, s právom podnikať a s princípom proporcionality.

Napokon, aj návrh **výmazu subjektu z obchodného registra pre dlhšie neplnenie daňových povinností** je právne agresívny a systémovo chybný. Daňový poriadok už dnes pozná daňové exekučné konanie; správca dane v ňom vymáha daňové nedoplatky na základe vykonateľných titulov. Obchodný register však nie je sankčný nástroj finančnej správy. Zánik spoločnosti je v slovenskom práve viazaný na zrušenie spoločnosti a výmaz; zákon pozná aj zrušenie spoločnosti rozhodnutím súdu z presne vymedzených dôvodov. Priamy alebo kvázi-automatický výmaz za daňové delikty by obchádzal existujúci systém exekúcie, súdnej kontroly, ochrany veriteľov, zamestnancov a majetkových vzťahov. Z registračného nástroja by robil likvidačnú sankciu. To je presne typ štátnej svojvôle, pred ktorou má chrániť ústavné právo na vlastníctvo, podnikanie a súdnu ochranu.

Tieto návrhy v tejto časti nepredstavujú sprísnenie výberu daní, ale posun od daňovej správy k daňovej represii. Štát má právo a povinnosť vymáhať dane, ale nie spôsobom, ktorý prelamuje vlastnícke práva, zamieňa dôkaznú núdzu za fikciu príjmu, zamieňa účtovnú stratu za úpadok a zamieňa obchodný register za trestnú gilotínu. **V právnom štáte musí byť daňovník partnerom podrobeným zákonu, nie objektom administratívneho podozrenia a šikany. Tieto návrhy túto hranicu prekračujú.**

Okrem uvedených opatrení sa ešte navrhuje napríklad redukovať možnosti odpočtov DPH u podnikateľov. **Zapadá to do omylu, že politika zníženej, či nižších sadzieb DPH na základné potreby je účinný spôsob, ako pomôcť chudobným.**

Tento omyl vychádza z predstavy, že nižšia DPH na základné tovary je presne zacielený a efektívny nástroj pomoci chudobným. Ekonomická teória aj empirické výskumy však ukazujú, že to často neplatí. Úloha komoditného zdaňovania je v daňovom systéme len podmienená a sama osebe neospravedlňuje široké znížené sadzby na „základné potreby“.[61]

Hlavný problém je v zacielení. Základné tovary síce tvoria veľkú časť výdavkov chudobnejších domácností, no zároveň ich vo veľkom objeme nakupujú aj bohatší. Preto významná časť daňovej úľavy nekončí u chudobných, ale u domácností s vyššími príjmami. Viackrajinné mikrosimulačné analýzy ukazujú, že znížené sadzby DPH a oslobodenia síce môžu znižovať chudobu, no bývajú administratívne drahé a menej presné než priame peňažné transfery, teda adresný sociálny systém.[62]

Ďalším problémom je efektívnosť. Viaceré sadzby a výnimky komplikujú daňový systém, oslabujú jeho neutralitu a môžu deformovať výrobu aj spotrebu. Na tieto riziká upozorňuje aj klasická teória produkčnej efektívnosti (Peter A. Diamond, James A. Mirrlees, *Optimal Taxation and Public Production I: Production Efficiency*, 1971). Navyše sa zníženie DPH nemusí vždy plne premietnuť do nižších cien, takže očakávaný prínos pre spotrebiteľa môže byť slabší, než sa predpokladá.

Preto býva lepším riešením nižšia, relatívne široká a jednotná DPH, zatiaľ čo sociálne ciele sa majú dosahovať cez adresné transfery, adresnú sociálnu politiku. Tie sú spravidla lacnejšie, presnejšie, účinnejšie a transparentnejšie než daňové úľavy.

3. RÁMCOVÁ ALTERNATÍVA

Výsledky analýzy návrhov na vyššie zdanenie a prerozdeľovanie v predchádzajúcich dvoch kapitolách preukazujú, že takýto súbor opatrení v daňovej politike štátu je omylom, ktorého realizácia by spôsobila vážne problémy pre ekonomický vývoj a život ľudí na Slovensku. **Ďalšie zvýšenie daní a odvodov bohatších a podnikavejších a vyššie celkové zaťaženie daňovníkov by viac podkopalo ekonomický rast, životnú úroveň a slobodu ľudí.** Tým by ešte prehĺbilo nebezpečný finančný smer politiky súčasnej vlády.

Cesta k dlhodobej prosperite si podľa nás vyžaduje opačné koncepčné presmerovanie dnešného nastavenia: zastaviť a znižovať rozsah, vplyv a bremeno štátu a iných administratívnych jednotiek a zároveň uvoľňovať priestor ľuďom na tvorbu ekonomických zdrojov prostredníctvom podmienok vyššej ekonomickej a celkovej slobody s univerzálnymi a vymáhateľnými pravidlami. Nakoniec to navrhuje aj Draghi na úrovni EÚ.

Zapadá to aj do odkazu Arthura Laffera: *„Ako vyliečite zlú ekonomiku? Znížte daňové sadzby. Potrebujete nízke dane, široký daňový základ, stabilnú menu, minimálnu reguláciu, voľný obchod a obmedzené verejné výdavky..."*[63]

Pre dlhodobé ozdravenie verejných financií, ekonomický rast a prosperitu ľudí je **z pozície vlády podľa nás potrebné šetriť, znižovať a reformovať verejné výdavky, regulačné zásahy, aktíva a celkové daňové bremeno, osobitne znížením zdanenia kapitálu, podnikania a práce**.

Aj akákoľvek relevantná odborná diskusia o daniach, daňovom systéme ako celku a daňovej politike by mala **zohľadňovať kontext verejných výdavkov, aktív štátu a iných základných súvislostí vo verejných financiách (resp. aj celkovo v ekonomike, napríklad deregulovaním trhu práce)**.

Alternatíva takéhoto presmerovania prístupu k verejným financiám, vrátane daní a odvodov, na Slovensku by tak mohla byť dosiahnutá prostredníctvom opatrení v rámci týchto blokov:

1. Pravidlá limitujúce rozsah, vplyv, bremeno štátu a plytvanie verejných financií.
2. Úspory verejných financií a výdavkové reformy.
3. Privatizačné a iné zdroje bez vyšších daní.
4. Zastavenie rastu a znižovanie daňového bremena a reformy daní a odvodov.

Keďže sme opatrenia v rámci nich konkrétnejšie a podrobnejšie predstavili v iných dokumentoch, napríklad opatrenia prvých troch blokov v štúdii Úspory verejných financií: konsolidácia bez vyšších daní (2024), tak na tomto mieste uvádzame iba rámcový pohľad na reformnú alternatívu.[64]

3.1 Dlhodobé pravidlá

Východiskom by malo byť nastaviť pravidlá a limity objemu verejných výdavkov, daňového bremena, ako aj pravidiel nedeficitného hospodárenia a brzdenia verejného dlhu ako súčasť prístupu univerzálnych pravidiel, ktoré limitujú bujnejúce právomoci politikov do životov ľudí. Na zastavenie a znižovanie tohto bujnejúceho rozsahu a vplyvu politikov a technokratov by pomohlo držať sa odkazu troch nositeľov Nobelovej ceny za ekonómiu - Friedricha Hayeka, Miltona Friedmana a osobitne čelného predstaviteľa teórie verejnej voľby Jamesa M. Buchanana, že tvorcovia politiky musia byť obmedzovaní limitmi a viazaní pravidlami.

Takými prístupmi by mohli byť limity ako tvorba rozpočtov z príjmovej strany, prísnejšie výdavkové limity a po prechodnom trojročnom období dodržiavať každoročne vyrovnané alebo prebytkové hospodárenie verejnej správy (inšpirované írskym zákonom o rozpočtovej zodpovednosti), sprísniť dlhovú brzdu odstránením výnimiek, zaviesť daňovú brzdu a používať výnosy z predaja štátnych aktív a prebytku iba na zníženie verejného dlhu a financovanie nákladov vyplývajúcich zo záväzkov dôchodkového systému. Súčasťou toho by mali byť také opatrenia na začiatok ako napríklad neumožniť nijaký nový výdavkový program bez kompenzácie a zaviesť povinnosť použiť dodatočné daňové príjmy počas roka iba na zníženie deficitu a splácanie dlhu, ako aj komplexný externý audit inštitúcií verejnej správy a spoločností vo väčšinovom vlastníctve ústrednej správy a samospráv.

3.2 Úspory verejných financií a reformy verejných výdavkov

Základnými krokmi v súčasnosti na ozdravenie verejných financií a ich menšiu záťaž pre daňovníkov a brzdu prosperity ľudí sú ich úspory, to znamená zníženie a zefektívnenie verejných výdavkov. Zmeny na výdavkovej strane by mali byť zamerané na zredukovanie verejných výdavkov ako celok a na zníženie plytvania, nadmernej spotreby a prevádzky štátu a výdavkov, ktoré by vláda nemala zabezpečovať v slobodnej spoločnosti s trhovou ekonomikou, ako neadresné poskytovanie transferov ľuďom so strednými a vyššími príjmami, subvencie do hospodárstva a iné vládne dotácie.

Osobitnou finančnou aj koncepčnou výzvou je transformovať sociálny systém na menší, účinnejší a adresný, napríklad v dôchodkovom zabezpečení a v rodinnej politike. Finančne najvypuklejšími príkladmi dnes sú 13. dôchodky a plošné prídavky na deti.

Predpokladom dlhodobého riešenia príčin problémov rastúcich nárokov a výdavkov je zároveň naštartovať a realizovať systémové výdavkové reformy, napríklad dôchodkovej, zdravotnej, školskej reformy a reformy sociálnych dávok a služieb, ktoré budú zamerané na odbúravanie nárokov ľudí na peniaze od iných z daní či odvodov a prenášanie zodpovednosti za ich životné podmienky z vlády na nich. Zároveň inšpiráciou môže byť aj Zákon o úsporných opatřeních ve veřejné správě z roku 1924 (Zákon č. 286/1924 Sb.), ktorého presadenie a dodržanie viedlo k celoplošnému zníženiu výdavkov verejnej správy o viac ako 10 % v prvej ČSR. Aj preto medzi rokmi 1925 až 1930 hospodárila ČSR s vyrovnaným alebo prebytkovým rozpočtom.

3.3 Privatizácia a iné zdroje bez zvyšovania daní

Pre zlepšenie stavu verejných financií, fungovania ekonomiky a životnej úrovne ľudí navrhuje v tomto kontexte aj predaj časti aktív štátu (podnikov aj iného majetku) súkromnému sektoru. Ten na rozdiel od verejného funguje na princípe dobrovoľnosti, vlastníckej zodpovednosti, motivácii dlhodobého zveľaďovania kapitálovej hodnoty a spätných väzieb konkurencie a zákazníkov. Pre verejný sektor sú naopak typické krátkodobé a politické motivácie, čo prináša ich horšie ekonomické parametre a negatívne dôsledky na ekonomiku aj spotrebiteľov. Vlády pritom priamo zasahujú do ich aktivít, často so sledovaním cieľov, ktoré sú obhajované hospodárskou či sociálnou politikou štátu.

Navrhujeme preto, aby po auditoch boli sprivatizované a doprivatizované vybrané štátne podniky (na začiatku napríklad také ako Slovenská pošta a štátna lotériová spoločnosť TIPOS). Rozsiahlejšia privatizácia by priniesla nielen menší politický vplyv na ekonomiku a iné spomenuté pozitívne dôsledky, ale aj zdroje na financovanie verejného dlhu a nákladov dôchodkového systému, zdravotníctva či dlhodobej starostlivosti (nákladov vyplývajúcich z ich záväzkov a reforiem).

3.4 Zastavenie rastu a znižovanie daňového bremena

Na rozdiel od návrhov na vyššie zdanenie a prerozdeľovanie sme presvedčení, že pre budúcnosť ekonomickej výkonnosti a prosperity ľudí na Slovensku je potrebné zastaviť rast a znižovať celkové daňové bremeno.

Východiskom zastavenia jeho rastu by mohlo byť zviditeľnenie a limitovanie daňového zaťaženia. Zviditeľneniu by mohlo pomôcť vyrovnanie hrubej mzdy a nákladov práce („superhrubej“ mzdy), dosiahnuté metodickým presunom sociálnych a zdravotných odvodov zamestnávateľa na zamestnanca a zrušením povinných príspevkov zamestnávateľov na stravu a rekreáciu zamestnancov. Pre limitovanie daňového bremena navrhujeme prijať daňovú brzdu v podobe podmienenia zvýšenia daní či odvodov súhlasom ústavnej väčšiny parlamentu a zastropovania celkovej daňovo-odvodovej záťaže.

V rámci odbúravania deficitného hospodárenia je potrebné znižovať verejné výdavky a celkové daňové bremeno, najmä znížením zdanenia podnikania, kapitálu a práce. Začať by sa mohlo zrušením transakčnej dane a znížením enormne vysokej dane z príjmov právnických osôb, ktoré po poslednej snahe vlády o konsolidácie verejných financií významne škodia ekonomike a brzdia životnú úroveň ľudí na Slovensku.

Pre zvýšenie podnikania, investovania a ekonomického rastu na Slovensku odporúčame napríklad zrušiť zdanenie reinvestovaných a inak nerozdelených ziskov, zdanenie dividend a ostatných podnikateľských daní a odvodov, vrátane dane zo životného poistenia, dane z nehnuteľností na iné účely ako bývanie a redukovania osobitných odvodov (v rámci možností v EÚ).

Pre zvýšenie produktívneho zamestnávania zároveň navrhujeme redukovať zdanenie práce, a to zrušením progresivity dane z príjmov fyzických osôb a znížením jej sadzieb, či návratom k rovnej dani. A tiež považujeme za opodstatnené znižovať až odbúravať sociálne a zdravotné odvody, čo by malo byť súčasťou reforiem sociálneho systému a zdravotníctva, zahŕňajúcich zníženie garantovaného rozsahu nárokov z nich.

Dôležité je tiež prehodnotiť výšku spotrebných daní na minimálne sadzby podľa legislatívy EÚ a znížiť aj základnú sadzbu dane z pridanej hodnoty a redukovať celkový počet sadzieb, zrušiť výnimku pre sociálne podniky, prípadne sa vrátiť k jednej sadzbe DPH na výrazne nižšej úrovni (v rámci možností v EÚ).

3.5 Brzdenie daňovej harmonizácie a zvyšovania zdanenia kapitálových príjmov v EÚ

Okrem pohľadu na žiaduce zmeny, ktoré je možné realizovať v podmienkach Slovenska, dopĺňame na záver aj stručnú reakciu na vybrané problémy v EÚ.

Zvyšovanie harmonizácie a sadzieb pri zdaňovaní kapitálových príjmov nie je pre Európsku úniu správnou odpoveďou na dnešný problém nízkeho ekonomického rastu. EÚ už dnes patrí medzi najviac zdaňované vyspelé ekonomiky: podľa Európskej komisie dosiahol daňovo-odvodový podiel na HDP v EÚ v roku 2024 približne 39,4 % až 40,4 % podľa použitej metodiky, kým priemer OECD bol 34,1 %. Európska ekonomika nevstupuje do obdobia slabého ekonomického rastu z pozície „nízko zdaneného" priestoru, ale naopak z priestoru, kde je verejné zaťaženie v priemere už dnes veľmi vysoké.

Bolo by preto strategickou chybou tlmiť ďalší rast konkurencieschopnosti primárne cez nové dane, harmonizáciu alebo vyššie sadzby. Ak chce EÚ obnoviť rast produktivity, investícií a dlhodobej prosperity, potrebuje skôr znižovať daňové zaťaženie než vytvárať nové.

Tento problém je ešte výraznejší pri malej otvorenej ekonomike, akou je Slovenská republika. Slovensko je silno naviazané na cezhraničné investície, export, subdodávateľské reťazce a rozhodnutia medzinárodného kapitálu o tom, kde bude lokalizovať výrobu, zisk aj nové projekty. Aj štúdia FEPS Tackling Tax Avoidance pripomína, že kapitál je mobilný, štáty majú odlišné systémy a rozdiely medzi režimami vytvárajú priestor na presun príjmov, holdingové štruktúry a migráciu daňových základov. **Inými slovami, samotný problém mobility kapitálu je argumentom proti mechanickému zvyšovaniu sadzieb.** Pre veľkú ekonomiku s veľkým domácim trhom môže byť vyššie zdanenie kapitálu jednoduchšie absorbovateľné. Pre malú otvorenú ekonomiku je však riziko oveľa väčšie, pretože aj mierne zhoršenie podmienok môže znamenať nižší prílev investícií - dokonca odliv, vyššie náklady kapitálu a presun časti aktivít mimo krajiny do inej krajiny EÚ alebo aj mimo EÚ. To je zároveň slabina harmonizačných návrhov. Tvária sa neutrálne, ale v skutočnosti viac zaťažujú periférne a menšie ekonomiky než veľké jadrové štáty.

Osobitne z pohľadu ekonomického rastu je problematické zvyšovanie daní z kapitálových príjmov a daní firiem. OECD dlhodobo uvádza, že z hľadiska dlhodobého rastu sú korporátne dane najškodlivejším typom daní, po nich nasledujú osobné dane z príjmu a až potom dane zo spotreby. OECD zároveň upozorňuje, že korporátne daňové systémy majú významný dopad na investície, produktivitu a rast a že zlé nastavenie týchto daní môže znížiť investičnú

aktivitu. Ak teda EÚ zareaguje na problém daňovej konkurencie tak, že bude ďalej tlačiť nahor zdanenie kapitálu, môže si sama zhoršiť rastové podmienky. To je presne opačný smer, než aký by mala zvoliť ekonomika s vysokými cenami energie, slabým rastom produktivity a globálnou konkurenciou zo strany USA a Ázie. Znižovať daňové úniky je správne. Zvyšovať samotné daňové bremeno na kapitál však z toho automaticky nevyplýva.

Aj zo slovenského pohľadu je preto dôležité rozlišovať medzi uzatváraním dier a zvyšovaním sadzieb. Aj zástancovia vyššieho zdanenia správne upozorňujú, že slovenský systém je deformovaný najmä vysokým podielom sociálnych a zdravotných odvodov a slabším významom niektorých iných daní. To však samo osebe nie je argument za celoeurópske zvyšovanie kapitálových daní. Skôr to ukazuje, že Slovensko potrebuje lepšie nastaviť vlastný daňový mix a najmä znížiť zaťaženie práce a výroby, nie prijať ďalšiu vrstvu európskej harmonizácie, ktorá by zdražila kapitál a znížila investičnú atraktivitu krajiny. Európska komisia navyše uvádza, že v EÚ tvorili v roku 2024 dane z práce vrátane odvodov už 51,5 % celkových daňových príjmov, kým podiel kapitálových daní bol 21,6 %.

Dnes naplno platia slová Laffera, že *„Európa nestojí pred problémom nedostatku zdrojov, ale pred dôsledkami politických rozhodnutí, ktoré oslabujú ekonomický rast, investície aj pracovné príležitosti*".[65] Problémom európskej ekonomiky, aj slovenskej, tak ako na to upozorňujú napríklad Arthur Laffer, Mario Draghi a EIB, nie je nedostatok daní či verejných výdavkov, ale skôr ich vysoké celkové bremeno a deformovaná štruktúra, zameraná napríklad na zdaňovanie práce. Preto majú byť prioritou rastovo priaznivé reformy: menej zdaňovať prácu, podnikanie a investície, zjednodušiť systém, odstrániť zjavné medzery, znížiť rozsah a regulačný vplyv štátov a EÚ a zvýšiť právnu istotu. Nie ďalšie zvyšovanie bremena v priestore, ktorý je už dnes zdanený nad priemer vyspelého sveta.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

Alesina, A., Rodrik, D. (1994), *Distributive Politics and Economic Growth...*

Arulampalam, D., Devereux, M., Maffini, G. (2012.), The Direct Incidence of Corporate Income Tax on Wages. European Economic Review Volume 56, Issue 6, August 2012.

Barro, Robert J. (1990), *Government Spending in a Simple Model of Endogenous Growth.*

Barro, Robert J. (1991), *Economic Growth in a Cross Section of Countries.*

Blanchard, O., Perotti, R. (2002), *An Empirical Characterization of the Dynamic Effects of Changes in Government Spending and Taxes on Output.*

Brülhart, M., Gruber, J., Krapf, M., Schmidheiny, K. (2022), *Behavioral Responses to Wealth Taxes: Evidence from Switzerland*.

Chetty, Raj, Looney, Adam, Kroft, Kory (2009), *Salience and Taxation: Theory and Evidence*.

Chovanculiak, R. (2025): *O pôvode prosperity*. INESS.

Diamond, Peter A., Mirrlees, James A. (1971), *Optimal Taxation and Public Production I: Production Efficiency.*

Draghi, M. (2024): Future of European Competitiveness, Eurpean Commission. Online: https://commission.europa.eu/topics/competitiveness/draghi-report_en.

Ducept, J., Godar, S. (2025): Declining Effective Tax Rates of Multinationals: The Hidden Role of Tax Base Reforms. EU Tax Observatory Working Paper No. 30. Online: https://www.taxobservatory.eu/www-site/uploads/2025/04/WP30_The-Hidden-Role-of-Tax-Base-Reforms-1.pdf

Easterly, W., Rebelo, S. (1993), *Fiscal Policy and Economic Growth: An Empirical Investigation*.

EIB (2026): European Investment Bank, Investment Report 2025/2026. Online: https://www.eib.org/en/publications/20250379-investment-report-2025.

European Trade Union Confederation – ETUC (2025): ETUC Resolution on a 3-year Taxation Action Plan (2025–2027): Reclaiming Tax Policy for Social Justice, Solidarity, and Investment. Adopted 18 June 2025. Online: https://www.etuc.org/en/document/etuc-resolution-3-year-taxation-action-plan-2025-2027

Eurostat: Hourly Labor Costs: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Hourly_labour_costs

Eurostat: Hourly Labor Costs: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Hourly_labour_costs.

Finér, L., Pankka. N. (2025): Tackling Tax Avoidence. Foundation for European Progressive Studies, Kalevi Sorsa Foundation. Online: https://feps-europe.eu/publication/reforming-capital-income-taxation-in-the-eu/.

Friedman, M. (1976), Economic Myths and Public Opinion. Online: https://matiane.wordpress.com/2020/04/16/economic-myths-and-public-opinion-by-milton-friedman/.

Friedman, M., Friedmanová, R. (1992). *Svoboda volby*. Jinočany: H&H.

Fuest, P., Siegloch, S., Peichl, A. (2018), Do Higher Corporate Taxes Reduce Wages? Micro Evidence from Germany. *American Economic Review.*

Fölster, S.; Henrekson, M. (2001), *Growth Effects of Government Expenditure and Taxation in Rich Countries.*

Harberger, A. C. (1962). The Incidence of the Corporation Income Tax. *Journal of Political Economy* Vol. 70, No. 3 (Jun., 1962), pp. 215-240.

Kleven, H., Landais, C., Saez, E., Schultz, E. (2014), *Migration and Wage Effects of Taxing Top Earners: Evidence from the Foreigners' Tax Scheme in Denmark*.

Kneller, Richard; Bleaney, Michael F.; Gemmell, Norman (1999) *Fiscal Policy and Growth: Evidence from OECD Countries*.

Konfederácia odborových zväzov SR (2025): Sumár návrhov konsolidačných opatrení z pohľadu KOZ SR. Jún 2025. Online: https://www.kozsr.sk/wp-content/uploads/2025/06/Sumar-navrhov-konsolidacnych-opatreni_KOZ_jun_2025.pdf

Kopczuk, W. (2007), *Bequest and Tax Planning: Evidence from Estate Tax Returns*.

Košč, J. (2025): Medzi výplatou a účtami: Ako sa žije v krajine nízkych miezd? Správa o chudobe na Slovensku 2025. Konfederácia odborových zväzov SR. Online: https://www.kozsr.sk/wp-content/uploads/2025/10/Sprava-Chudoba-04.pdf

Marcinčin, A. (2025): Rast cien kvôli rekordným ziskom? Poučenia zo šokovej inflácie v EÚ na prípade Slovenska. Foundation for European Progressive Studies, OZ Proforum, Friedrich-Ebert-Stiftung. Online: https://www.proforum.sk/wp-content/uploads/2025/06/Rast-cien-kvoli-rekordnym-ziskom.pdf

Marcinčin, A., Košč, J. (2026): Slovenský paradox: Nízke mzdy a vysoká cena práce. Konfederácia odborových zväzov SR. Online: https://www.kozsr.sk/wp-content/uploads/2026/04/Slovensky-paradox.pdf

Mengden, A., Nieder, A. (2025): International Tax Competitiveness Index 2025. Online: https://taxfoundation.org/research/all/global/2025-international-tax-competitiveness-index/

Mirrlees, J. A. (1971), *An Exploration in the Theory of Optimum Income Taxation*.

Mirrlees, J. A. (1976), *Optimal Tax Theory: A Synthesis*.

OECD (2025): Taxing Wages 2025. Online dostupné: https://www.oecd.org/en/publications/taxing-wages-2025_b3a95829-en.html

Ondruš, B. (2026): Spravodlivejšie a efektívnejšie zdaňovanie na Slovensku a v EÚ. Online: https://branoondrus.sk/2026/01/14/spravodlivejsie-a-efektivnejsie-zdanovanie-na-slovensku-a-v-eu/

Parrinello, Q., Varaschin, G., Zucman, G. (2025): Resources for a Safe and Resilient Europe: The Case for Minimum Taxation of Ultra-High-Net-Worth Individuals in the EU. EU Tax Observatory, 14 March 2025. Online: https://www.taxobservatory.eu/www-site/uploads/2025/03/Resources-for-a-Safe-and-Resilient-Europe_The-Case-for-Minimum-Taxation-of-Ultra-High-Net-Worth-Individuals-in-the-EU-1.pdf

Persson, T.; Tabellini, G. (1994), *Is Inequality Harmful for Growth?*

Putaturo, C., Desiderio, J. (2025): A European Agenda to Tax the Super-Rich: A Solution to Inequality in the European Union. Oxfam EU, Briefing Paper, 9 October 2025. DOI: 10.21201/2025.000089. Online: https://policy-practice.oxfam.org/resources/a-european-agenda-to-tax-the-super-rich-a-solution-to-inequality-in-the-europea-621736/

Rada pre rozpočtovú zodpovednosť (2025): Zdanenie práce bude rekordne vysoké, siahame na špičku EÚ. Online dostupné: https://www.rrz.sk/zdanenie-prace-bude-rekordne-vysoke-siahame-na-spicku-eu/

Republiková únia zamestnávateľov (2024): Úspory verejných financií: konsolidácia bez vyšších daní. Online dostupné: https://www.ruzsr.sk/media/b378cccc-2212-4066-9d24-8ed3ee3ce7a2.pdf

Rodák, M. (2026): Daňová revolúcia v Európe: Investori zaplatia aj za zisky, ktoré ešte nedosiahli. Online dostupné: https://www.startitup.sk/danova-revolucia-v-europe-investori-zaplatia-aj-za-zisky-ktore-este-nedosiahli-nazor-odbornika/

RÚZ (2023): Audit podnikateľského prostredia. https://eurofondy.praca.gov.sk/wp-content/uploads/2023/12/RUZ_AV_Audit-PP-na-Slovensku_final.pdf

Saez, Emmanuel, Slemrod, Joel, Giertz, H. (2012), *The Elasticity of Taxable Income with Respect to Marginal Tax Rates: A Critical Review.*

Saez, Emanuel (2001), *Using Elasticities to Derive Optimal Income Tax Rates.*

Seim, D. (2017), *Behavioral Responses to Wealth Taxes: Evidence from Sweden*.

Sherhaufer, R., Gonda, P., Šimek, J. (2026): Rastúce bremeno povinných platieb na Slovensku podkopáva prosperitu ľudí. Online dostupné: https://konzervativizmus.sk/rastuce-bremeno-povinnych-platieb-na-slovensku-podkopava-prosperitu-ludi/.

Slovensko je rekordérom v odvodoch: Sme 3. najdrahšou krajinou EÚ, hneď po Francúzsku a Švédsku: https://www.startitup.sk/slovensko-je-rekorderom-v-odvodoch-sme-3-najdrahsou-krajinou-eu-hned-po-francuzsku-a-svedsku/

U.S. Economist Laffer: "How do you cure a bad economy? Cut tax rates": https://www.eunews.it/en/2026/02/16/laffer-economy-tax-rates-cut-eu/

Warwick, R., Harris, T., Phillips, D., Goldman, M. (2022), Jon Jellema, Gabriela Inchauste, Karolina Goraus-Tańska, *The Redistributive Power of Cash Transfers vs VAT Exemptions: A Multi-Country Study*.

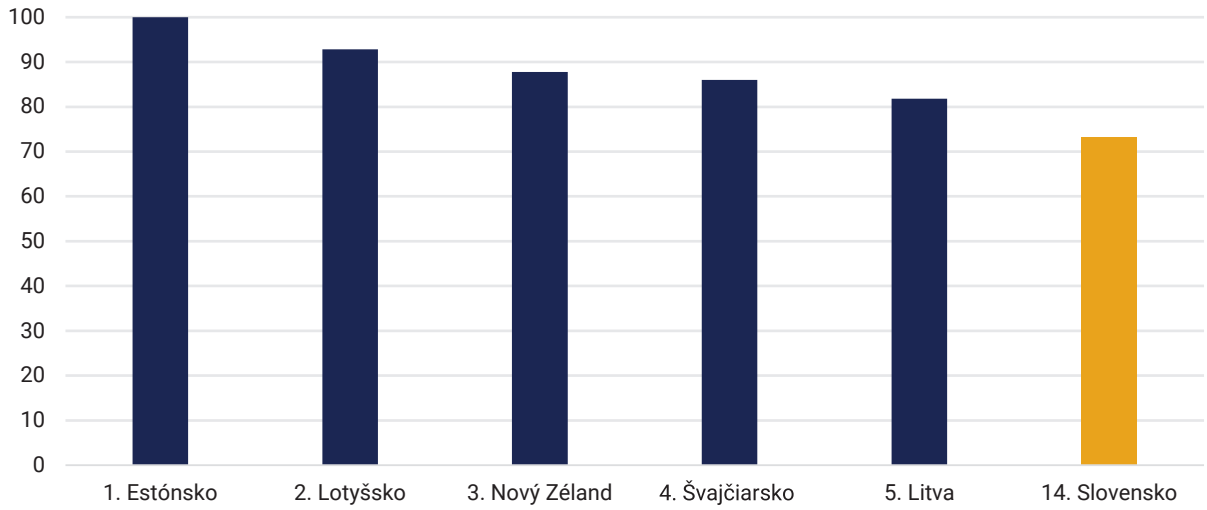
Znížte dane a ekonomika ožije. Autor Lafferovej krivky kritizuje politiku EÚ: https://sita.sk/vofinanciach/znizte-dane-a-ekonomika-ozije-autor-lafferovej-krivky-kritizuje-politiku-eu/

Zuluaga, D. (2016): Why corporation tax should be scrapped. Institute of Economic Affairs. Online dostupné: https://iea.org.uk/wp-content/uploads/2016/09/DP74_Capital-taxation_approval-1-3.pdf

PRÍLOHA 1: ESTÓNSKO AKO INŠPIRÁCIA PRE SLOVENSKO

Pri debate o budúcnosti daní by sme sa mohli inšpirovať úspešnými krajinami s najkonkurencieschopnejšími daňovými systémami, a to aj v kontexte ich vzťahu k ekonomickému rastu a životnej úrovni ľudí. Podľa výsledkov Medzinárodného indexu daňovej konkurencieschopnosti 2025 boli spomedzi krajín OECD najúspešnejšie Estónsko a za ním Lotyšsko, Nový Zéland, Švajčiarsko a Litva, zatiaľ čo Slovensko sa umiestnilo na 14. mieste (graf 8) a Francúzsko na poslednom. Umiestnenie Slovenska sa pritom medziročne zhoršilo o štyri priečky, čo Tax Foundation zdôvodňuje zvýšením základnej sadzby dane z príjmov právnických osôb z 21 na 24 %, zavedením transakčnej dane a zmenami v DPH, ktoré sa týkajú registrácie daňovníkov.[66]

Graf 8: Porovnanie daňovej konkurencieschopnosti vybraných krajín OECD (za rok 2025)

Zdroj: Tax Foundation

Pre Slovensko môže byť inšpiráciou najmä príklad porovnateľného Estónska, ktoré tiež po páde komunistického režimu prešlo transformáciou ekonomiky od centrálnej smerom k trhovej a v roku 2004 sa stalo členom EÚ.

Čo sa týka daní, tak estónsky daňový systém je podľa spomenutého porovnania považovaný za najkonkurencieschopnejší v rámci krajín OECD nielen v roku 2025, ale nepretržite počas ostatných dvanástich rokov. OECD upozorňuje, že dôvodom toho sú štyri pozitívne črty: 1. 22 %-ná sadzba dane z príjmu právnických osôb, ktorá sa uplatňuje iba na rozdelené zisky, 2. 22 %-ná sadzba dane z príjmu fyzických osôb, ktorá sa nevzťahuje na príjmy z dividend, 3. daň z nehnuteľností, ktorá sa vzťahuje iba na hodnotu pozemku, nie aj na hodnotu majetku alebo kapitálu, 4. oslobodenie 100 % zahraničných ziskov dosiahnutých domácimi spoločnosťami od domáceho zdanenia.[67] Aj pre Slovensko tak môžu byť z estónskeho modelu inšpiráciou jeho zdanenie podnikania, kapitálu, majetku a práce.[68]

Pozitívnym príkladom podpory dlhodobých kapitálových investícií, ekonomického rastu a prosperity ľudí je aj pre Slovensko najmä estónsky prístup k zdaňovaniu zisku.[69] Estónsko v roku 2000 zaviedlo nulovú daň z príjmu právnických osôb, ak firma použije zisk na ďalšie investovanie alebo ho využije inak ako na rozdelenie (napríklad ponechá ako likviditu alebo použije na splátky dlhu).[70] Dôležité je, ako uviedol Signe Ratso, že peniaze, ktoré podnik reinvestuje, sa nezdaňujú, aby sa „nezdaňoval" podnikateľský duch.[71] (Ratso, 2005). V Estónsku sa tak zdaňujú iba tie príjmy vo firme, ktoré sú vyplácané, napríklad formou dividend, aj to iba raz, keďže daň z dividend sa tam neuplatňuje.

Estónsko má pritom oproti Slovensku dlhodobo nižšie aj celkové príjmy a výdavky verejnej správy k HDP, napríklad verejné výdavky v roku 2025 nižšie o 3,5 p. b.[72]

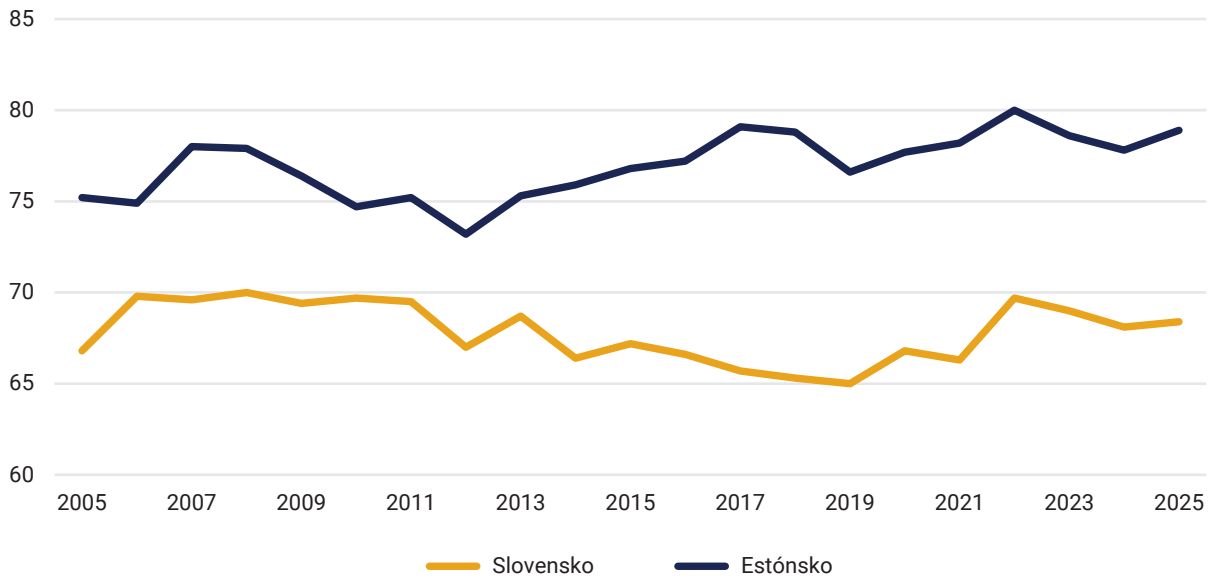
Takéto daňové podmienky v Estónsku prispievajú k jeho príťažlivosti na investovanie a k ekonomickému rastu. Ekonomickou výkonnosťou na obyvateľa sa nám v poslednom desaťročí stále viac vzďaľuje. To je však súčasťou širšieho rámca inštitucionálnych podmienok na ekonomickú slobodu, podnikanie, inovácie a celkovo ekonomické aktivity.

Nižšie preto porovnávame základné ukazovatele motivačných podmienok a ekonomickej výkonnosti v Estónsku a na Slovensku.

Širšie ekonomické porovnanie Estónska a Slovenska

Základným ukazovateľom, ktorý ukazuje mieru priaznivých podmienok, vplývajúcich na ekonomický rast a prosperitu v krajine, je úroveň ekonomickej slobody. Pohľadom na ostatné dve dekády podľa výsledkov Indexu ekonomickej slobody od Heritage Foundation[73] vidíme veľký rozdiel v miere ekonomickej slobody medzi Estónskom a Slovenskom v neprospech Slovenska, pričom sa tieto nožnice viac roztvárajú po roku 2013 (graf 9). Dnes je tak Slovensko v tomto porovnaní na 47. mieste, zatiaľ čo Estónsko je na 9. mieste, najvyššie spomedzi všetkých bývalých socialistických krajín.

Graf 9: Porovnanie Slovenska a Estónska v ekonomickej slobode (skóre)

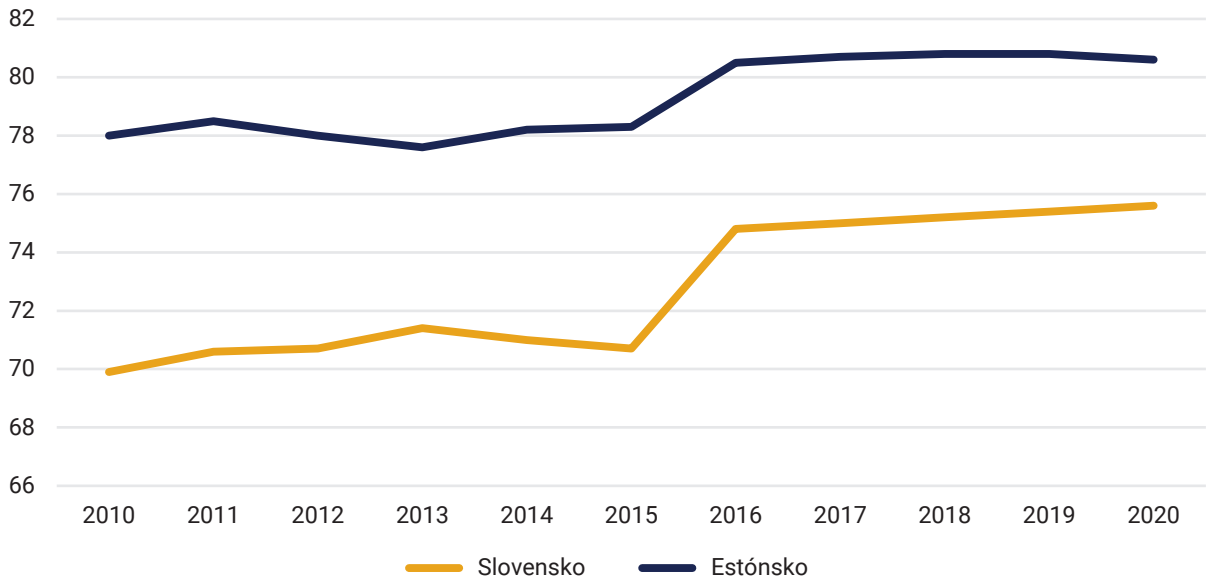

Zdroj: Heritage Foundation

Ďalším dôležitým ukazovateľom sú podmienky podnikateľského prostredia. Aj v tomto je Estónsko výrazne pred Slovenskom. Zrealizovalo sériu legislatívnych a inštitucionálnych reforiem, najmä v oblastiach daňového systému, obchodného práva a digitalizácie verejnej správy, ktoré výrazne znížili administratívnu záťaž podnikateľov. Netýka sa to tak len napríklad spomenutého nulového zdaňovania reinvestovaného zisku, ale aj ďalších priaznivých zmien, napríklad umožnenia cudzincom zakladať firmy online a riadiť ich na diaľku, čo odstraňuje geografické bariéry.

Bežným nástrojom na porovnávanie podmienok podnikania bol Doing Business od Svetovej banky. Jeho hodnotenie však po roku 2020 už neprebieha. Aj z porovnanie Estónska a Slovenska podľa tohto ukazovateľa v rokoch 2010 až 2020 vidno veľký rozdiel, opäť v neprospech Slovenska (graf 10).

Graf 10: Porovnanie Slovenska a Estónska v miere jednoduchosti podnikania podľa Doing Business

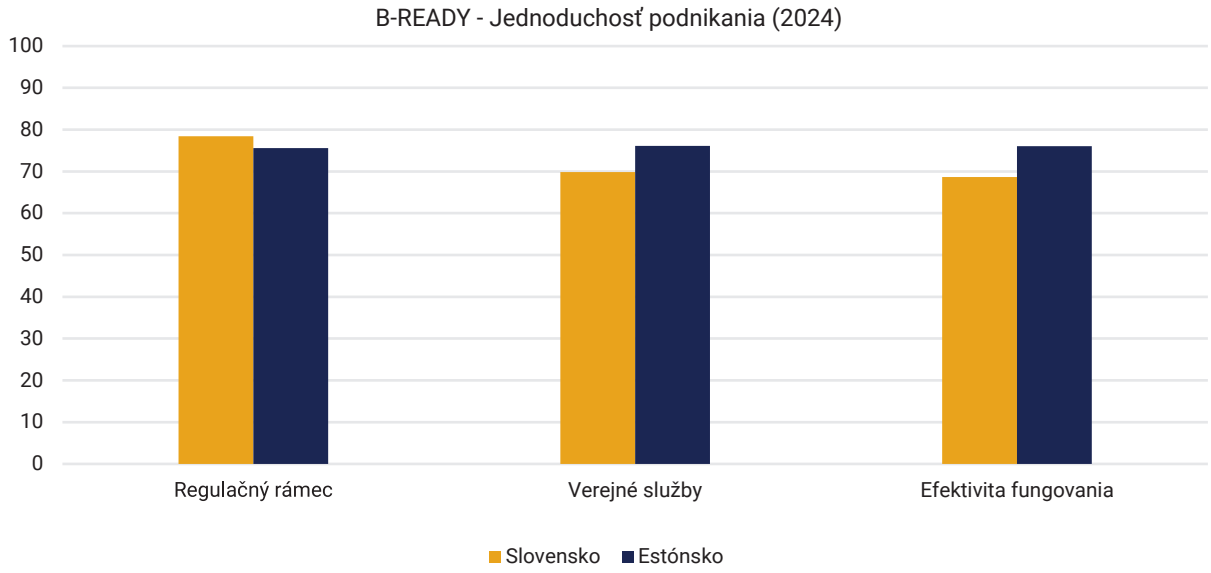
Zdroj: Svetová banka

Svetová banka eviduje konkrétne legislatívne zmeny, ktoré prispeli k priaznivému podnikateľskému prostrediu v Estónsku. Dôležitá je ich synergia, ktorá vytvára inovačné prostredie, resp. celkový podnikateľský ekosystém v prípade Estónska.

Podľa jednotlivých správ Doing Business z tejto dekády Estónsko napríklad zjednodušilo zakladanie podnikov zavedením štandardizovaných zakladateľských dokumentov a transparentného systému registračných poplatkov, či zjednodušilo registráciu nehnuteľností elektronizáciou záznamov o nehnuteľnostiach v katastri nehnuteľností, čím umožnilo notárom vykonávať tento proces online. Zlepšilo aj riešenie platobnej neschopnosti zavedením nového reorganizačného postupu, ktorý umožňuje spoločnostiam vo finančnej tiesni reštrukturalizovať svoj dlh a uplatniť iné prostriedky na obnovenie finančného zdravia a ziskovosti. V tejto oblasti pomohla v ďalších rokoch aj zmena zlepšenia postupov a kvalifikačných požiadaviek na správcov platobnej neschopnosti. Estónsko tiež zlepšilo prístup k úverom zmenou a doplnením exekučného poriadku a povolením mimosúdneho vymáhania kolaterálu zabezpečenými veriteľmi. Situáciu vylepšilo aj zníženie súdnych poplatkov pri vymáhaní pohľadávok. A v krajine došlo k zjednodušeniu zakladania podnikov tým, že sa umožnilo vloženie minimálneho kapitálu pri registrácii spoločnosti.

Pôvodný index Doing Business bol nahradený projektom Business Ready (B-READY). Ten bol publikovaný až v roku 2024, pričom zatiaľ neexistuje dlhší časový rad umožňujúci porovnanie v čase. Estónsko disponuje kvalitnejším podnikateľským prostredím než Slovensko, najmä v oblasti verejných služieb a celkovej efektivite podnikateľskej sféry. Tento výsledok je konzistentný s vyššou mierou ekonomickej slobody a lepšími ekonomickými výsledkami Estónska.

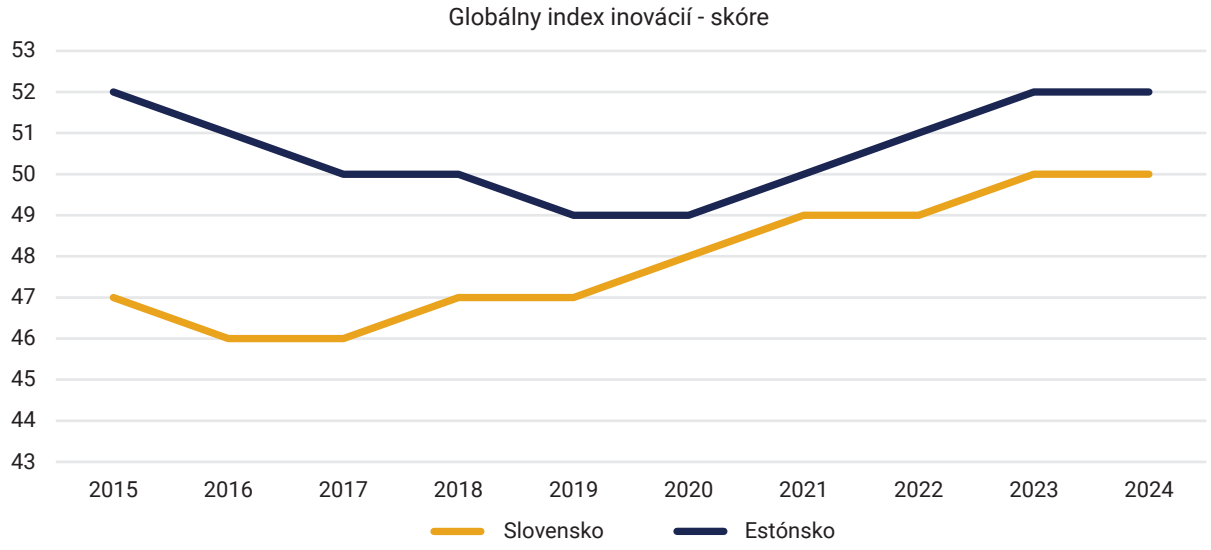
Graf 11: Porovnnanie Slovenska a Estónska v miere jednoduchosti podnikania podľa B-READY (2024)

Zdroj: Svetová banka

V nadväznosti na podmienky ekonomickej slobody a podnikania je pre tvorbu bohatstva v krajine kľúčovým zdrojom miera inovácií. Estónsko dosahuje dlhodobo vyššie hodnoty Global Innovation Index než Slovensko, čo naznačuje kvalitnejšie inovačné prostredie. Tento výsledok je v súlade s jeho vyššou úrovňou ekonomickej slobody a zároveň sa premieta do vyššej úrovne HDP na obyvateľa.

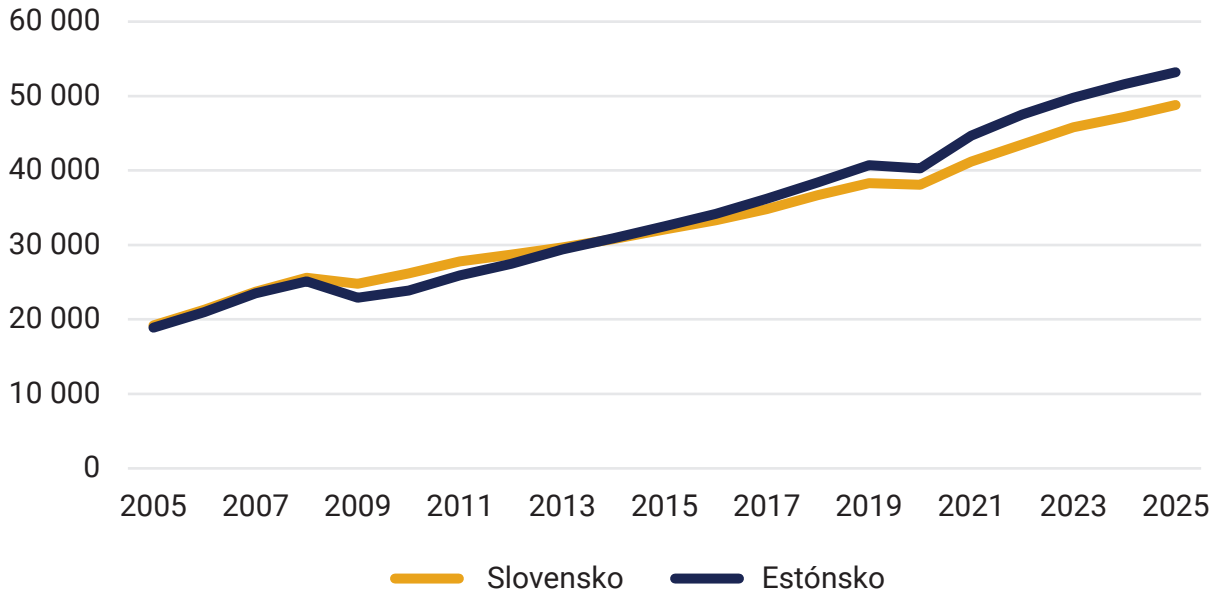
Graf 12: Porovnanie miery inovácií v Estónsku a na Slovensku

Zdroj: World Intellectual Property Organization

V nadväznosti na tieto podmienky ekonomickej slobody, podnikania a inovácií dochádza k tomu, že Estónsko nás v roku 2014 predbehlo v ekonomickej výkonnosti na obyvateľa a odvtedy sa tento rozdiel HDP na obyvateľa v parite kúpnej sily zväčšuje (graf 13).

Graf 13: Porovnanie vývoja HDP na obyvateľa (v parite kúpnej sily) v Estónsku a na Slovensku

Poznámka: Roky 2024 a 2025 predstavujú odhadované údaje.

Zdroj: International Monetary Fund – World Economic Outlook database

Porovnanie vývoja ekonomickej slobody a ekonomickej výkonnosti medzi Estónskom a Slovenskom predstavuje vhodný príklad komparácie vplyvu inštitucionálneho prostredia na ekonomický rast. Obe krajiny prešli po roku 1990 transformáciou na trhovú ekonomiku a vstúpili do EÚ v roku 2004, čím mali porovnateľné východiskové podmienky.

Napriek podobnému historickému vývoju sa ich ekonomická trajektória postupne diferencovala. Od roku 2014 začína Estónsko dosahovať vyššie hodnoty HDP na obyvateľa (v parite kúpnej sily) v porovnaní so Slovenskom. Tento vývoj korešponduje s dlhodobo vyššou úrovňou ekonomickej slobody v Estónsku, lepším podnikateľským prostredím a vyššou mierou inovácií.

Kľúčovým faktorom tohto rozdielu je systematický prístup Estónska k reformám podnikateľského prostredia. Významným prvkom je práve daňový systém Estónska, ktorý napríklad zdaňuje zisk až pri jeho distribúcii. Tento model podporuje reinvestovanie ziskov a akumuláciu kapitálu v podnikoch, čo má pozitívny vplyv na dlhodobý ekonomický rast. Estónsko implementovalo rozsiahlu digitalizáciu verejnej správy, ktorá umožnila podnikateľom vykonávať väčšinu administratívnych úkonov online. Zavedenie právne záväzných digitálnych podpisov, elektronickej komunikácie s úradmi a online registrácie podnikov výrazne znížilo administratívnu záťaž a transakčné náklady. Dôležitým míľnikom bolo aj zavedenie programu e-Residency v roku 2014, ktorý umožnil zahraničným subjektom zakladať a spravovať podniky v estónskom právnom prostredí bez fyzickej prítomnosti.

Naopak, Slovensko po období ekonomických reforiem v prvom desaťročí 21. storočia už ďalšie reformy počas ostatných dvoch dekád nerealizovalo. Nedošlo k výraznejším inštitucionálnym zmenám, porovnateľným s estónskym modelom digitalizácie a znižovania administratívnej záťaže.

Na základe uvedeného možno konštatovať, že vyššia miera ekonomickej slobody v Estónsku, podporená konkrétnymi legislatívnymi a inštitucionálnymi reformami pre podnikanie, vrátane daňových zmien, vplýva na vyššiu úroveň ekonomickej výkonnosti.

Aj toto ekonomické porovnanie Estónska a Slovenska ilustruje význam daňových a iných podmienok a kvality inštitúcií v rámci podnikateľského prostredia pre dlhodobý hospodársky rozvoj.

PRÍLOHA 2: ZOZNAM VYBRANEJ LITERATÚRY EMPIRICKÝCH ŠTÚDIÍ

Alesina, Alberto; Rodrik, Dani (1994), *Distributive Politics and Economic Growth*

Arulampalam, Wiji, Devereux, Michael P., Maffini, Giorgia (2012), *The Direct Incidence of Corporate Income Tax on Wages.*

Barro, Robert J. (1990), *Government Spending in a Simple Model of Endogenous Growth*

Barro, Robert J. (1991), *Economic Growth in a Cross Section of Countries*

Brülhart, Marius, Gruber, Jonathan, Krapf, Mathias, Schmidheiny, Kurt (2022), *Behavioral Responses to Wealth Taxes: Evidence from Switzerland*.

Blanchard, Olivier; Perotti, Roberto (2002), *An Empirical Characterization of the Dynamic Effects of Changes in Government Spending and Taxes on Output*

Diamond, Peter A., Mirrlees, James A. (1971) *Optimal Taxation and Public Production I: Production Efficiency.*

Easterly, William; Rebelo, Sergio (1993), *Fiscal Policy and Economic Growth: An Empirical Investigation*

Fölster, Stefan; Henrekson, Manus (2001), *Growth Effects of Government Expenditure and Taxation in Rich Countries.*

Fuest, Clemens, Peichl, Andreas, Siegloch, Sebastian (2018), *Do Higher Corporate Taxes Reduce Wages? Micro Evidence from Germany*.

Harberger, Arnold, C., *The Incidence of the Corporation Income Tax*, 1962.

Chetty, Raj, Looney, Adam, Kroft, Kory (2009), *Salience and Taxation: Theory and Evidence*.

Jakobsen, Katrine, Jakobsen, Kristian, Kleven, Henrik, Zucman, Gabriel (2020), *Wealth Taxation and Wealth Accumulation: Theory and Evidence from Denmark.*

Kleven, Henrik, Landais, Camilles, Saez, Emmanuel, Schultz, Esben (2014), *Migration and Wage Effects of Taxing Top Earners: Evidence from the Foreigners' Tax Scheme in Denmark*.

Kneller, Richard; Bleaney, Michael F.; Gemmell, Norman (1999) *Fiscal Policy and Growth: Evidence from OECD Countries*, 1999.

Kopczuk, Wojciech (2007), *Bequest and Tax Planning: Evidence from Estate Tax Returns*.

Mirrlees, James A. (1971), *An Exploration in the Theory of Optimum Income Taxation*.

Mirrlees, James A. (1976), *Optimal Tax Theory: A Synthesis*.

Persson, Torsten; Tabellini, Guido (1994), *Is Inequality Harmful for Growth?*

Saez, Emanuel (2001), *Using Elasticities to Derive Optimal Income Tax Rates.*

Saez, Emmanuel, Slemrod, Joel, Giertz, H. (2012), *The Elasticity of Taxable Income with Respect to Marginal Tax Rates: A Critical Review.*

Seim, David (2017), *Behavioral Responses to Wealth Taxes: Evidence from Sweden*.

Serrato, Juan Carlos Suárez, Zidar, Owen (2016), *Who Benefits from State Corporate Tax Cuts? A Local Labor Markets Approach with Heterogeneous Firms*.

Warwick, Ross, Harris, Tom, Phillips, David, Goldman, Maya (2022), Jon Jellema, Gabriela Inchauste, Karolina Goraus-Tańska, *The Redistributive Power of Cash Transfers vs VAT Exemptions: A Multi-Country Study*.

REFERENCIE A POZNÁMKY POD ČIAROU

[1] Prezentované východiská diskutované v tejto kapitole predstavujú typické argumenty v prospech vyššieho zdanenia a väčšieho prerozdeľovania. V ďalšom texte ich posudzujeme v kontexte ekonomických princípov, empirických štúdií a relevantného odborného a politického diskurzu.

[2] Napríklad Rada pre rozpočtovú zodpovednosť v textoch „Prečo rastú výdavky tak rýchlo" (RRZ, 2025) a „Ako sme sa dostali do dnešného stavu verejných financií (RRZ, 2024).

[3] OECD: https://data-explorer.oecd.org/?lc=en.

[4] Ministerstvo financií SR: https://www.mfsr.sk/sk/financie/institut-financnej-politiky/ekonomicke-statistiky/fiskalne-indikatory/.

[5] Eurostat: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/gov_10a_main__custom_20797855/default/table.

[6] Viac v RÚZ (2024).

[7] Príkladom je napríklad ekonomická historička Deirdre McCloskey (najmä McCloskey, 2010) a nositeľ Ceny Švédskej ríšskej banky za ekonomické vedy na pamiatku Alfreda Nobela za rok 2025 Joel Mokyr (napríklad Mokyr, 2005, a Mokyr, 2016).

[8] Výsledky meraní ekonomickej slobody a HDP na obyvateľa potvrdzujú v realite silnú koreláciu medzi vyššou ekonomickou slobodou a vyššou ekonomickou výkonnosťou, napríklad 2026 Index of Economic Freedom od Heritage Foundation (Kim, A. B., 2026, s. 6 - 7).

[9] Barro (1990); Fölster, Henrekson (2001).

[10] Kritický pohľad na podstatu „sociálnej spravodlivosti" argumentačne rozpracoval napríklad Friedrich Hayek, predovšetkým v knihách Právo, zakonodářství a svoboda (Hayek, 1973) a Osudná domýšlivost: Omyly socialismu (Hayek, 1995), ale aj Robert Nozick, napríklad v knihe Anarchy, State, and Utopia (Nozick, 1974) a Anthony de Jasay a Hardy Bouillon.

[11] Scherhaufer, Gonda, Šimek (2026)

[12] Platí to o viac, že bremeno ľudí povinnými platbami prehĺbi druhý konsolidačný vládny balík, ktorý priniesol napríklad zavedenia dane z finančných transakcií (de facto bezhotovostných platieb), zvýšenie základnej sadzby DPH, zvýšenie sadzby dane z príjmov právnických osôb pre relatívne väčšie

[13] Draghi (2025), EIB (2026).

[14] Hribík (2026) podľa Ressese (2026).

[15] Barro (1990).

[16] Barro (1991).

[17] Easterly, Rebelo (1993).

[18] Kneller, Bleaney, Gemmell (1999).

[19] Fölster, Henrekson (2001).

[20] Alesina, Rodrik (1994), Persson, Tabellini (1994).

[21] Blanchard, Perotti (2002).

[22] K návrhom na zdaňovanie kapitálu v Európe pozri napríklad štúdiu Lauriho Finéra a Nikou Pankka „Tackling Tax Avoidence", ktorú vydali Foundation for European Progressive Studies a Kalevi Sorsa Foundation (Finér, Pankka, 2025).

[23] Napríklad Ondruš (2026).

[24] Draghi (2025), Part A, s. 65 – 66.

[25] European Investment Bank (2026), s. 3 – 4, 42 – 43.

[26] Chovanculiak (2025), s. 116.

[27] Napríklad Friedman (1976), s. 5 – 9.

[28] Harberger, 1962.

[29] Arulampalam, Devereux, Maffini, 2012.

[30] Fuest, Peichl, Siegloch, 2018.

[31] Serrato, Suárez, Zidar, 2016.

[32] Smith (2001), s. 754; 759.

[33] Friedman, Friedmanová (1992), s. 353.

[34] Zuluaga (2016).

[35] Po Estónsku tento prístup zaviedli v určitej podobe napríklad Lotyšsko, Gruzínsko a Poľsko.

[36] Mengden, A., Nieder, A. (2025).

[37] OECD (2025).

[38] Rada pre rozpočtovú zodpovednosť (2025).

[39] Tamže.

[40] Draghi, 2025, Part B, s. 79 - 81, 249 – 253.

[41] Saez, 2001.

[42] Kleven, Landais, Saez, Schultz, 2014.

[43] Saez, Slemrod, Giertz, 2012.

[44] Mirrlees (1971); Mirrlees (1976).

[45] Kopczuk (2007); Saez, Slemrod, Giertz, 2012.

[46] Kopczuk (2007).

[47] Saez, Slemrod, Giertz, 2012.

[48] Chetty, Looney, Kroft, 2009.

[49] EIB (2026), s. 3 – 4, 42 – 43.

[50] Draghi (2025), Part A, s. 66, Part B, s. 249.

[51] Rodák (2026).

[52] Tamže.

[53] Seim (2017).

[54] Brülhart, Gruber, Krapf, Schmidheiny, 2022.

[55] Napríklad Ondruš (2026), s. 19 - 20.

[56] Draghi (2025), Part A, s. 8, 67 – 69.

[57] EIB (2026), s. 152 – 153.

[58] Draghi (2025), Part B, s. 286.

[59] EIB (2026), s. 160.

[60] Draghi (2025), Part A, s. 63 – 66.

[61] Mirrlees (1976).

[62] Warwick a kol. (2022).

[63] Hribík (2026) podľa Ressese (2026).

[64] Viac napríklad RÚZ (2024) a RÚZ (2023).

[65] Hribík (2026) podľa Ressese (2026).

[66] Mengden, Nieder (2025).

[67] Tamže.

2026

Republiková únia zamestnávateľov, Digital Park III, Einsteinova 19, 851 01 Bratislava 5
tel.: +421-2-3301 4280, ruz@ruzsr.sk, www.zamestnavatelia.sk